

Hur kan socialtjänsten underlätta för bidragsberoende personer att få arbete?

Projekt Vågbrytaren i Sandviken utvärderat efter två år

Ove Källtorp och Cathrine Ugglå
X-Fokus
2007

X-FOKUS FORSKNINGSRAPPORT 2007:3

X-Fokus

Gävleborgs kommuner och landsting

Box 834, 801 30 Gävle

www.xkl.se/FoU

Grafisk form och omslag: Elisabeth Lek Form & Design AB

Tryck: Backman Info, Gävle

ISSN nr 1651-2146

Förord

Denna rapport redovisar en utvärdering av projektet Vågbrytaren inom Sandvikens kommun. Projektet, som pågick under åren 2003-2004, avsåg att underlätta för långvarigt arbetslösa personer med försörjningsstöd från kommunens socialtjänst att komma in på arbetsmarknaden och få en självständig försörjning. En första uppföljning genomfördes under 2005 och rapporterades 2006. Den rapporten är en utgångspunkt för slutrapporten, som dock även redovisar uppgifter som inhämtats under hösten 2006 genom uppföljande intervjuer med tidigare deltagare och kontroll av försörjningsstöd i kommunens socialregister.

Utvärderingsarbetet har genomförts av forsknings- och utvecklingsenheten X-Fokus inom Gävleborgs Kommuner och Landsting (tidigare Kommunförbundet Gävleborg) under medverkan av personal inom socialtjänsten i Sandviken samt personal och deltagare inom Vågbrytaren. Ett utkast till rapporten har behandlats vid ett seminarium i Sandviken 2007-04-19. Korrigeringar och modifieringar har införts i rapporten därefter.

X-Fokus svarar genom före detta forskningsledaren Ove Källtorp för rapportens innehåll. Birgitta Lundgren och Pär Lundberg vid socialtjänsten i Sandviken har under hösten 2006 gjort uppföljningsintervjuer med de tidigare deltagarna i projekt Vågbrytaren. Forskningsassistenten Cathrine Ugglar vid X-Fokus har registrerat och bearbetat dataunderlag för rapporten samt redigerat föreliggande slutrapport.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning och bakgrund	8
Projektets syfte och mål	9
Projektets arbetsmetoder	9
Utvärderingsuppdraget	10
Utvärderingens syfte och frågeställningar	10
Uppläggning och genomförande	11
Uppföljning av deltagare i Vågbrytaren vid projektets avslutning 2004	13
Uppföljning av 54 tidigare deltagare i Vågbrytaren under hösten 2006	13
De intervjuades värdering av Vågbrytaren	16
Diskussion och jämförelse med aktuell forskning om rehabilitering och aktivering	19
Referenser	21

Bilagor

1. Verksamheten i projekt Vågbrytaren enligt intervjuad personal	22
2. Erfarenheter av Vågbrytaren enligt några deltagare	24
3. Resultat från registerundersökning av deltagarna 2004	28
4. Tabeller med resultat av uppföljningen 2006	38

Sammanfattning

Vågbrytaren var ett EU-stött projekt inom socialtjänsten i Sandvikens kommun under åren 2003-2004 med syfte att underlätta för långtidsarbetslösa personer att komma in på arbetsmarknaden och få en självständig försörjning. Verksamheten har från och med 2005 blivit en ordinarie verksamhet inom socialtjänsten i kommunen med en betydande kö av kommande deltagare. Deltagarna i projektet Vågbrytaren hade alla försörjningsstöd från Socialkontoret när de deltog i projektet. Drygt 100 personer med mycket varierande förutsättningar att komma i arbete medverkade under projekttiden; det var män och kvinnor, unga och äldre personer, ensamstående och samboende, med och utan barn, svenskfödda och födda i andra länder. Deltagarna valdes alla ut av socialsekreterare vid Socialkontoret i samråd med handledare vid Vågbrytaren, efter kontroll att de inte samtidigt deltog i något av arbetsförmedlingens åtgärdsprogram.

90 av deltagarna följdes upp en första gång under hösten 2004 för att se vad de hade uppnått ifråga om arbete och utbildning under projekttiden. Under hösten 2006 har en andra uppföljning skett som syftar till att undersöka i vilken utsträckning tidigare uppnådda eller uteblivna resultat har förändrats. Motivet för denna andra uppföljning var att det första undersökningstillfället låg i direkt anslutning till projektets avslutning och att man kunde anta att de mer definitiva resultaten för deltagarna skulle komma att visa sig först efter ett tag; de hade blivit delaktiga i förändringsprocesser som ibland pågår under lång tid.

I denna slutrapport om projekt Vågbrytaren jämförs de först uppnådda resultaten med dem som har kunnat dokumenteras två år efter dess avslutning. Till följd av delvis ofullständiga registreringar i samband med den första uppföljningen och ett stort bortfall av intervjupersoner i den andra så har inte denna slutliga uppföljning kunnat ske för alla deltagare, men för drygt hälften av dem, 54 personer.

Det visade det sig att ungefär en femtedel av deltagarna hade fått något slags arbete då de slutade i Vågbrytaren och ytterligare en femtedel var i utbildning. Men drygt hälften av deltagarna var vare sig i arbete eller under utbildning vid projektets avslutning. En högre andel av männen hade fått arbete under projekttiden jämfört med kvinnorna. Männen var då även oftare i utbildning än kvinnorna. Personer födda inom Norden var i något högre utsträckning i arbete än personer födda utom Norden, men de senare var oftare i utbildning. Vidare hade de som hade deltagit i Vågbrytaren i över ett halvår i fler fall uppnått arbete eller utbildning under projekttiden jämfört med dem som deltog under kortare tid. De som från starten hade gymnasieutbildning och/eller hade någon arbetslivserfarenhet lyckades också bättre än dem som saknade något av detta. Kommunens målsättning om att hälften av deltagarna borde ha uppnått en självständig försörjning förverkligades således inte i direkt samband med projektet.

De projektdeltagare som kunde nås under hösten 2006 för en andra uppföljning var 54 till antalet, 19 kvinnor och 35 män, vilket ungefär motsvarar den relativa könsfördelningen i hela deltagargruppen. Inte heller åldersfördelningen skiljer sig mycket från den som gällde för alla i projektet. Däremot blev de som hade varit med lång tid i projektet, mer än ett år, mycket överrepresenterade i den andra uppföljningen. De utgjorde en dubbelt så hög andel bland de 54 intervjuade hösten 2006 jämfört med alla projektdeltagare. Nordenfödda deltagare blev också något överrepresenterade vid den andra uppföljningen. Den nu genomförda utvärderingen återspeglar därmed främst de ganska

långvariga projekterfarenheter som män och kvinnor med svenskt eller nordiskt ursprung har gjort under och efter sin tid i Vågbrytaren under 2003 och 2004. Mer kortvariga erfarenheter, särskilt de som personer med bakgrund i länder utanför Norden har, bidrar mindre till underlaget för utvärderingen.

Det visade sig att 30 av 54 intervjuade tidigare deltagare i Vågbrytaren, det vill säga 55 procent av dem som nåtts, hade något slags arbete under hösten 2006. Endast en person uppgav sig vara i utbildning. Övriga 24 personer, eller 43 procent, hade vare sig arbete eller pågående utbildning. En klar majoritet av de tillfrågade männen, 63 procent, var i arbete men mindre än hälften av kvinnorna, 42 procent. Nästan alla som kom i arbete redan 2004 var det också under hösten 2006. Av dem som 2004 var i utbildning hade drygt hälften fått arbete två år senare, och av dem som inte hade uppnått vare sig arbete eller utbildning år 2004 var mindre än hälften i arbete hösten 2006 och endast en var under utbildning. De flesta i denna sistnämnda grupp hade således oförändrat, eller på nytt, en ogynnsam situation. Tiden tycks med andra ord ha arbetat för dem som redan tidigt var relativt framgångsrika, samtidigt som situationen för dem som inte varit det i stor utsträckning fått sitt misslyckande bekräftat eller förnyat.

En jämförelse med resultatet av den första uppföljningen av projekt Vågbrytaren under hösten 2004 visar att andelen deltagare som kommit i arbete har ökat från 19 personer till minst 30. Denna ökning kan ses som den mest konservativa skattningen av positivt resultat för de berörda deltagarna under tiden mellan projektets avslutning och hösten 2006. Inget är känt om resultatet för dem som inte kunnat nås, men troligen har ett antal av dessa också kommit i arbete, alternativt utbildning.

Bland dem som enligt genomförda intervjuer inte hade något arbete och inte heller gick i någon utbildning hösten 2006 var det en klar majoritet som fortfarande eller återigen hade försörjningsstöd (enligt registerkontroll i september 2006), nämligen 14 av 23, eller 60 procent. 7 av de uppföljda kombinerade vid intervjutillfället arbete med försörjningsstöd. Sammantaget hade således 21 personer försörjningsstöd i någon utsträckning, det vill säga 39 procent av alla som kunnat nås under hösten 2006. Försörjningsstödet var nästan helt begränsat till dem som vid den första uppföljningen under hösten 2004 var utan arbete eller deltog i utbildning. Nästan hälften av dem som vid projekt Vågbrytarens slut inte hade fått något arbete var fortfarande, eller på nytt, beroende av försörjningsstöd. Men några av dem har dock som nämnts enligt egen uppgift fått ett arbete, men som uppenbarligen inte gjort dem helt självförsörjande.

Försörjningsstödet var ungefär lika fördelat mellan män och kvinnor bland de intervjuade hösten 2006. De äldsta i denna grupp – 3 personer födda på 1950-talet – hade alla försörjningsstöd, och bland dem som fötts senare var det en dryg tredjedel. Det fåtal personer som är födda utanför Norden hade det i lägre utsträckning än de som fötts inom Norden. Bland de ensamstående personerna – en stor majoritet bland de uppföljda – hade nästan hälften försörjningsstöd. Bland dem som har maka/make och/eller barn är det istället ganska få, 3 av 14 svarande.

Fria svar på öppna intervjufrågor visar att en majoritet av tillfrågade hösten 2006 värderade projekt Vågbrytaren positivt, medan en dryg femtedel värderade det negativt. En annan femtedel lämnade ett svar som innebar en mer obestämd uppfattning. Den positiva värderingen av Vågbrytaren dominerar såväl bland dem som 2006 hade lyckats komma i arbete som bland dem som inte lyckats med det. Drygt hälften svarade att de

kunde tänka sig att delta i ett liknande projekt igen medan 41 procent inte ville det. De som inte hade lyckats komma i arbete hösten 2006 uttryckte oftare en önskan att börja i Vågbrytaren på nytt jämfört med dem som hade arbete vid intervjutillfället. Och de som var beroende av försörjningsstöd 2006 önskade oftare delta i ett sådant projekt igen jämfört med dem som inte hade försörjningsstöd. Några av de tillfrågade hade vid intervjutillfället faktiskt kommit med i den numera permanentade verksamheten inom Vågbrytaren.

Utfallet av Vågbrytarens verksamhet, såsom det framstår enligt ovan, bekräftar inte helt den pessimistiska slutsats som dragits i en aktuell forskningsöversikt (Giertz 2007) om effekter av insatser för arbetsaktivering inom socialtjänsten. Där hävdas att dessa försök vanligen inte har någon åsyftad effekt alls, eller som mest en mycket liten. Visserligen var projekt Vågbrytaren ett försök i liten skala och den tillämpade utvärderingsmetoden tillåter inga strikt vetenskapliga slutsatser om effekter, men en tredjedel av deltagarna i arbete två år efter projektets avslutning antyder ändå ett visst positivt resultat, även om det inte kan uteslutas att detta utfall kanske till viss del hade kunnat uppnås utan projektets insatser.

Skillnaderna i mer eller mindre omedelbar framgång mellan olika deltagarkategorier ligger emellertid väl i linje med resultaten av den forskning kring arbetslivsinriktad rehabilitering som publicerats under senare år. Ålder, kön, utbildning och omfattning av arbetslivserfarenheter återkommer i flera studier som faktorer vilka påverkar sannolikheten för framgång i enskilda fall. Jämförande forskning i olika länder visar att skillnader i dessa och andra individuella omständigheter har större betydelse för chansen till framgång än skillnader mellan olika insatsprogram. Men denna forskning pekar ändå ut några faktorer som bör beaktas för att öka utsikterna till framgång i de arbetslivsinriktade stödinsatserna. Bland annat bör en case-management-metodik eftersträvas med starkt professionell handledning och tydligt koordinerad samverkan mellan alla relevanta rehabiliteringsaktörer - socialtjänst, hälsovård, försäkringskassa, arbetsförmedling och arbetsgivare. Vidare är det viktigt att klienten själv är medaktör och att dennes motivation, självuppfattning och känsla av sammanhang stärks samt att tydliga mål sätts. Inslag av allt detta har funnits i projekt Vågbrytaren, även om kretsen av rehabiliteringsaktörer i detta fall inte var allsidig. Denna begränsning följer av att deltagarna i Vågbrytaren vanligen stod helt utanför arbetsmarknaden och därmed inte hade någon naturlig relation till de rehabiliteringsaktörer som kan aktualiseras när det gäller personer som är etablerade på arbetsmarknaden, men som genom sjukdom eller av annat skäl riskerar att i förtid tappa denna förankring.

En praktisk slutsats som kan dras av denna utvärdering för verksamheter av typ Vågbrytaren – och som framkom vid ett seminarium om rapporten i Sandviken i april 2007 är att det finns behov av en mer noggrann kartläggning av deltagarnas skilda förutsättningar i starten samt en bättre uppföljning av de individuella resultaten efter en tid.

Inledning och bakgrund

Socialtjänsten i Sandvikens kommun inledde i januari 2003 ett projekt benämnt Vågbrytaren med syftet att genom individuellt anpassad utbildning och sysselsättning öka möjligheterna för långtidsarbetslösa personer att komma in på arbetsmarknaden, att delta i normalt samhälleligt liv och att undvika socialt utanförskap. Projektet, som delfinansierades med EU-medel via Svenska ESF-rådet, pågick under två år och avslutades vid årsskiftet 2004/2005 men övergick, i bantad form, i en reguljär verksamhet inom kommunen under år 2005¹. Cirka 100 personer deltog i Vågbrytarens verksamhet fram till projektavslutningen. Drygt 40 deltagare skrevs in under vintern-våren 2003 och därefter skedde nya inskrivningar i en takt som fram till och med februari 2004 ungefär motsvarades av antalet deltagare som slutade sin tid i projektet. Efter februari 2004 minskade antalet deltagare successivt till endast en handfull personer i början av november 2004 då projektet var under avveckling². Efter den 1 januari 2005 har verksamheten permanentats inom socialtjänsten för cirka 40 samtidiga deltagare.

Bakgrunden till projektet var det stora antalet långtidsarbetslösa personer i Sandvikens kommun i början på 2000-talet som saknade arbetslöshetsunderstöd och därför fick försörjningsstöd genom socialtjänsten. I genomsnitt var ungefär 1000 personer i kommunen öppet arbetslösa under båda åren 2003 och 2004. Samtidigt var i genomsnitt drygt 600 personer i olika arbetsmarknadsåtgärder under dessa två år. Men efter projektets slut, fram till 2006, minskade den öppna arbetslösheten i kommunen, mätt som summerade årstal, med mer än en fjärdedel för både män och kvinnor, samtidigt som antalet personer i olika arbetsmarknadsåtgärder under samma period ökade med en tredjedel för männen och nära 50 procent för kvinnorna³. Antalet hushåll som under 2001 fick försörjningsstöd från kommunen var också drygt 1000, av vilka flertalet hade ett långvarigt biståndsbehov (Socialkontoret, Projektbeskrivning 2002-02-25, sid 1). Den genomsnittliga tiden för försörjningsstöd för de berörda personerna var 4,5 år⁴. Försörjningsstödet har dock därefter minskat så att antalet bidragshushåll för hela året 2005 var 782 och året därpå hade det minskat ytterligare till 634⁵. Möjligen beror denna minskning på just den ökade mängden arbetsmarknadsåtgärder under samma tid.

Bland de långvarigt arbetslösa och bidragsberoende urskiljdes följande tre undergrupper med följande karakteristika enligt socialkontorets beskrivning (a a, sid 2):

- Unga personer med bristfällig utbildning och mycket liten arbetslivserfarenhet. De saknade kvalifikationer som krävs i vanliga arbeten, hade ofta en avbruten skolgång, saknade vanligen studievana och fullständiga betyg. De bedömdes ofta ha lågt självförtroende och ej vara motiverade att studera på nytt. Risken för missbruk och kriminalitet ansågs i denna grupp vara relativt hög.
- Äldre personer med någon arbetslivserfarenhet men som ställts utanför den normala arbetsmarknaden. De hade också ofta en bristande självkänsla och hade hamnat i en rundgång av arbetsmarknadsåtgärder och bidragsbehov som de inte själva kunde ta sig ur.

¹ Projektet förfogade under projekttiden över anslagsmedel på totalt 3,6 miljoner kronor.

² Efter våren 2004 togs inga nya deltagare in i Vågbrytaren eftersom man inte trodde att verksamheten skulle kunna bli permanent med då tillgänglig personal, som var endast två personer.

³ Statistiska uppgifter från Länsarbetsnämnden i Gävleborgs län, juni 2005 och februari 2007.

⁴ Muntlig uppgift vid seminarium i Sandviken 2005-10-06

⁵ Statistiska uppgifter från socialkontoret i Sandviken, februari 2007

- Personer med utomnordisk härkomst som ofta hade yrkeskunskaper och arbetslivserfarenheter i annat land, men som hade svårigheter med svenska språket, en ny kultur och annan religion samt bristande kunskaper om aktuella, svenska samhällsförhållanden. De mötte ibland också oförståelse och avvisande attityder från arbetsgivare och samhället i övrigt.

Denna gruppindelning och problembeskrivning hade betydelse för att motivera projektet och dess inriktning, men blev inte styrande för rekryteringen av deltagare i projektet. Visserligen inriktade man sig i projektstarten inom Vågbrytaren på att välja ut 25 st långtidsarbetslösa ur varje målgrupp och man startade också med ungefär lika andelar bland dessa grupper, men socialförvaltningen anmälde i fortsättningen deltagare efter individuell prövning utan avseende på målgrupp. Med tiden skulle det visa sig att andelen unga bland deltagarna ökade kraftigt, samtidigt som gruppen av personer med utomnordisk härkomst minskade. Några bland de senare uppgavs i samband med den första uppföljningen ha avböjt att delta i Vågbrytarens verksamhet för att istället välja att utbilda sig på egen hand. Andra antogs ha avböjt därför att de trots allt hade något slags arbete, om än av okänt slag⁶. Mot slutet av år 2003 var mer än hälften av deltagarna under 25 år och andelen med utomnordisk härkomst utgjorde då endast cirka 10 procent (Vågbrytaren, rapport månadsskiftet november/december 2003).

Projektets syfte och mål

Syftet med projektet Vågbrytaren var som framgått att försöka bryta en situation av långvarig arbetslöshet, bidragsberoende och utanförstående för personer som bedömdes behöva aktivering och stöd. För att stimulera till arbete och delaktighet i samhället ville kommunen även, förutom att träna och motivera deltagarna, försöka förändra arbetsgivares och andra organisationers negativa attityder mot och diskriminering av de utanförstående, motverka ogynnsamma sociala mönster och segregation i samhället samt bryta könsrollsmönster i underrepresenterade yrken. Ett kvantitativt mål formulerades, innebärande att 50 procent av deltagarna skulle vara självförsörjande vid projektslutet (a a, sid 4).

Projektets arbetsmetoder

De medel som användes för att nå projektets mål var främst individuellt anpassade insatser till stöd för de berörda personerna medan samhällsorienterade insatser för att motverka diskriminering och segregation samt förändring av sociala mönster inte blev till någon del av projektet. Tre särskilda handledare och en projektledare anställdes för att utforma stödet och vägleda deltagarna i Vågbrytaren. Insatserna följde en enkel struktur enligt följande (a a, sid 5):

- Socialförvaltningen anmälde lämplig person till Vågbrytaren.
- Inledande samtal mellan deltagaren, handläggare vid socialkontoret och handledare i Vågbrytaren för information, motivation med mera.

⁶ Muntlig uppgift vid seminarium i Sandviken 2005-10-06

- Noggrann kartläggning av förutsättningar och behov tillsammans med deltagaren (kompetens, arbetslivserfarenhet, handikapp, hälsa, intressen samt egna önskemål).
- Individuell handlingsplanering med individuella mål och delmål.
- Olika insatser såsom arbetsträning på praktikarbetsplatser och lärlingsplatser samt utbildning och annan kompetenshöjning i samverkan med arbetsgivare, kommunens egna förvaltningar och näringslivsenhet samt utbildningsanordnare.

Deltagarna fick under sin tid i projektet ekonomiskt aktivitetsstöd från Arbetsförmedlingen i Sandviken i kombination med försörjningsstöd från Socialkontoret efter behovsprövning. Stödet förutsatte aktivt deltagande och vägran att delta uppfattades av flera intervjuade deltagare som ett hot om minskad inkomst.

Utvärderingsuppdraget

I slutet av 2003 fick X-Fokus från socialtjänsten i Sandviken en framställning om att genomföra en oberoende utvärdering av projekt Vågbrytaren. Efter diskussion om syfte och uppläggning för en sådan studie åtog sig X-Fokus att handleda projektledningen när det gällde dataregistrering och informationshantering i samband med utvärderingen samt att mot ersättning sammanställa insamlat registermaterial och genomförda intervjuer med ett antal deltagare samt att skriva en utvärderande rapport.

Efter rapporteringen av den första uppföljningen 2005 och i samråd mellan socialtjänstens ledning och utvärderaren utvidgades utvärderingsuppdraget till X-Fokus att omfatta även en andra uppföljning under hösten 2006 för att kunna se om det utfall som projektet fått på kort sikt för deltagarna skulle bestå eller förändras efter ett par år. Denna andra uppföljning genomfördes med hjälp av personal inom socialkontoret.

Utvärderingens syfte och frågeställningar

Syftet med utvärderingen är att undersöka vad deltagarna uppnått under och efter sitt deltagande i projekt Vågbrytaren. De centrala frågeställningarna är: Hur många har fått arbete? Eller påbörjat en utbildning? Eller blivit kvar i arbetslöshet och bidragsberoende? Och vilka samband finns mellan utfallet i dessa avseenden och individuella skillnader i ålder, kön, utbildning, arbetslivs- och projekterfarenhet?

Att utvärdera en kommunal stödinsats av som denna med syfte att värdera vad projektet har haft för effekt för deltagarna innebär en rad svårigheter. De berörda personernas möjligheter att efter långvarig arbetslöshet komma in på arbetsmarknaden har mycket sannolikt påverkats inte bara av deltagandet i Vågbrytaren utan även av en rad andra omständigheter. Det kan, förutom deras olika ålder, kön, utbildning och yrkeserfarenheter etc, vara förändrade förhållanden i familjen, hur man bor, deras personliga motivation, ekonomiska situation, socialt nätverk och mycket annat. Härtill kommer förhållanden på en mer övergripande nivå, till exempel förändringar i den rådande arbetsmarknadssituationen eller förändrade regler för försörjningsstöd och andra bidrag. En del av de personliga omständigheterna har kunnat kartläggas för deltagarna i samband med deras introduktion i Vågbrytaren. Det har gett information som i viss utsträckning har kunnat ge belysning åt resultatet för olika grupper bland deltagarna men undersökningsuppläggning och dataunderlag medger inte att positiva eller negativa

utfall för deltagarna tveklöst kan sättas i samband med just deras medverkan i projekt Vågbrytaren. Idealt hade för en giltig utvärdering av effekter krävts att ett slumpurval av individer gjorts till en grupp av deltagare och till en kontrollgrupp i samma arbetslöshetssituation, men utan någon av Vågbrytarens stödinsatser. En jämförelse mellan deltagargrupp och kontrollgrupp i utgångsläget och efter projektets slut hade då kunnat ge säkrare underlag för slutsatser om just Vågbrytarens effekter. Förutom att en sådan fördelning av de berörda på insats- och kontrollgrupper skulle ha stött på etiska hinder så var den i denna undersökning inte möjlig därför att projektet hade inletts innan utvärderingen kunde påbörjas. Med dessa förutsättningar är slutsatser om insatsernas fruktbarhet och effektivitet starkt beroende av att det går att se mycket likartade positiva eller negativa resultat för deltagarna i projektet, oberoende av deras individuella olikheter.

Eftersom det inte är möjligt att dra odiskutabla slutsatser av denna begränsade undersökning bör erfarenheter av forskning om likartade projekt på annat håll också utnyttjas. När det gäller just arbetslivsinriktad rehabilitering finns inte någon omfattande svensk forskning och den som finns gäller vanligen rehabilitering efter sjukdom för personer som har ett arbete att återvända till. Denna forskning kan inte användas direkt för jämförelse av resultat av det slags rehabiliterande insatser som är aktuella i Vågbrytaren. Däremot är denna forskning troligen relevant i de delar som gäller vilka organisatoriska och individuella omständigheter som är gynnsamma och ogynnsamma för möjligheterna att få arbete efter lång tid utan arbete, oavsett anledningen till detta. Dessa omständigheter kan antas vara delvis gemensamma för långtidssjukskrivna och långtidsarbetslösa, två grupper som för övrigt överlappar varandra i viss utsträckning. I den avslutande diskussionen av resultaten i denna utvärdering sammanfattas därför helt kort några resultat från denna tidigare forskning.

Uppläggning och genomförande

Den undersökningsuppläggning som med hänsyn till ovannämnda begränsningar ansågs lämplig var att samla information om deltagarnas utgångssituation - i de för rehabiliteringssyftet viktiga avseendena - vid starten i Vågbrytaren och att sedan samla in information om motsvarande förhållanden då deltagarna avslutade sin tid i Vågbrytaren och helst även senare när en tid gått efter projektets slut. Eftersom socialkontoret i Sandviken kunde dokumentera deltagarnas situation när de började i Vågbrytaren och även vid en senare tidpunkt var det möjligt att få underlag för att i en första uppföljning värdera eventuella omedelbara förändringar i jämförbara avseenden vid tiden för projektets avslutning hösten 2004 och vidare genom en andra uppföljning efter ett par år då man kunde anta att resultat av projektets handledning och stödinsatser hade fått tid att manifesteras.

Mot bakgrund av ovanstående har följande informationsinsamling genomförts:

- Projektledningen registrerade under hösten 2003 i samarbete med socialkontorets handläggare några grundläggande uppgifter om dem som anmälts till deltagande i Vågbrytaren. Dessa uppgifter rörde ålder, födelseland, boendeförhållanden, inkomst, försörjningsbörda, utbildning och arbetslivserfarenhet. Planerad insamling av uppgifter om deltagarnas läkar- och kuratorskontakter och sjukdomsperioder uteslöts under den första registreringen därför att den visade sig vara svår att genomföra.

En ny insamling av samma slags uppgifter som 2003 genomfördes för alla deltagare i samband med projektets avslutning under senhösten 2004.

- Personal i kommunen utan anknytning till Vågbrytaren genomförde under sommaren 2004 intervjuer med 10 deltagare under projektiden, detta för att få en mer kvalitativ kunskap om hur stödet från Vågbrytaren kunde uppfattas och hur det påverkade deltagarnas situation.
- Utvärderaren genomförde i slutet av år 2004 intervjuer med projektledaren och en handledare inom Vågbrytaren rörande verksamheten inom projektet och erfarenheter av detta.
- En andra uppföljning genomfördes av två medarbetare inom socialkontoret under hösten 2006 genom telefonintervjuer med de tidigare deltagare i projekt Vågbrytaren som kunde nås. Uppgifter insamlades då från intervjupersonerna om boende, eventuellt arbete och utbildning, självrapporterade inkomstförändringar och försörjningsbörda. Härtill noterade intervjuarna uppgift ur socialregistret om eventuellt utbetalt försörjningsstöd under september 2006.

Information om deltagarna har således insamlats under hösten 2003, under sommaren och hösten 2004 samt under hösten 2006. Personalen i Vågbrytaren och vid socialkontoret samlade uppgifter om 90 deltagare vid deras start i projektet och vid den första uppföljningen under hösten 2004. De som kunde nås under hösten 2006 för en andra uppföljning visade sig bli 54 av de 90 eller 62 procent av den inledningsvis registrerade. Det insamlade materialet har sammanställts och bearbetats av X-Fokus dels under vintern 2005 och dels under vintern 2007. Den första rapporten efter uppföljningen hösten 2004 utarbetades i maj 2005 och diskuterades med företrädare för socialtjänsten vid ett seminarium i Sandviken i oktober samma år. Denna andra och slutliga rapport utarbetades under vintern 2007 och diskuterades med företrädare för socialtjänsten och den permanentade verksamheten i Vågbrytaren i ett seminarium i Sandviken i april detta år. Såväl den första rapporten som den nu föreliggande slutrapporten har kompletterats med jämförelser med annan aktuell forskning rörande arbetslivsinriktad rehabilitering, uppgifter om arbetsmarknadsläget i kommunen under projektiden, och en gruppintervju har genomförts med personalen vid den permanentade verksamheten vid Vågbrytaren.

Det insamlade materialet med registeruppgifter och intervjusvar från deltagarna i Vågbrytaren har dokumenterats i ordningsnumrerade formulär för att det skulle vara möjligt att koppla uppgifter om samma individer från skilda tidpunkter för statistisk redovisning. Individuella uppgifter från skilda tidpunkter har inte kopplats samman i presentationen, detta för att säkerställa anonymitet i rapportering. Individformulär som har använts för dataregistrering har förstörts och datamaterialet har enbart rapporterats som kvantitativa variabelsammanställningar där ingen enskild person kan igenkännas. De korta fallbeskrivningar som förekommer i en bilaga har avsiktligt rensats på unika personkarakteristika för att undvika personidentifikation utan att väsentligt innehåll förvrids. De kvantitativa beräkningarna av registeruppgifter och intervjusvar har alla samlats i en tabellbilaga till rapporten och i texten, som innehåller alla väsentliga tolkningar av tabellmaterialet, hänvisas till enskilda tabeller i denna bilaga. Detta har skett för att läsningen av rapporten inte skall brytas av en mängd tabeller samtidigt som den som vill granska materialet mer i detalj skall kunna göra det i bilagan.

Uppföljning av deltagare i Vågbrytaren vid projektets avslutning 2004

(Sammanfattning av tidigare redovisad rapport om Vågbrytaren 2005)⁷

Vid den första uppföljningen av alla 90 deltagare i projekt Vågbrytaren strax innan dess avslutning under hösten 2004 visade det sig att ungefär en femtedel av deltagarna hade fått något slags arbete då de slutade i projektet och ytterligare en femtedel var i utbildning. Men drygt hälften av deltagarna var då vare sig i arbete eller under utbildning. Kommunens målsättning om att hälften av deltagarna borde ha uppnått en självständig försörjning förverkligades således inte i direkt samband med projektet. När man inom socialtjänsten i kommunen jämförde med resultat av andra liknande jobbaktiveringsåtgärder i början på 2000-talet framstod emellertid inte detta resultat på kor sikt resultatet som nedslående⁸.

I den första uppföljningen visade det sig vidare att en högre andel av de deltagande männen hade fått arbete under projekttiden än de deltagande kvinnorna. Männen var även oftare i utbildning än kvinnorna när projektet avslutades. Personer födda inom Norden var i något högre utsträckning i arbete vid projektets slut än personer födda utom Norden men de senare var oftare i utbildning. Vidare hade de som hade deltagit i Vågbrytaren i över ett halvår i högre utsträckning uppnått arbete eller utbildning än de som deltog under kortare tid. De som från starten hade gymnasieutbildning och/eller hade någon arbetslivserfarenhet lyckades också i högre utsträckning än dem som saknade detta. Det visade sig således att människors kön, nationalitet, utbildning och tidigare erfarenhet haft betydelse för möjligheterna till snar framgång.

Uppföljning av 54 tidigare deltagare i Vågbrytaren under hösten 2006

Vilken var då den aktuella situationen för de 54 tidigare deltagare i Vågbrytaren som har kunnat nås vid den andra uppföljningen under hösten 2006? Hur många hade då kommit i arbete, alternativt utbildning, och hur skiljer sig resultatet för personer med olika kön, ålder, tidigare utbildning och erfarenheter av arbete samt den tidsmässiga omfattningen av deras deltagande i projekt Vågbrytaren? Detta kommer att redovisas i det följande, men eftersom resultaten från 2006 hänför sig endast till drygt hälften av alla deltagarna så bör först noteras hur de som kunnat nås skiljer ut sig från alla 90 som deltog under projekttiden. (*Obs! Tabellnummer i texten avser bilaga 4 i rapporten*).

De som kunde nås under hösten 2006 var till 35 procent kvinnor och 65 procent män (tabell 1), att jämföra med 37 respektive 67 procent vid starten i projektet, en obetydlig skillnad i könsfördelning. Ungefär hälften av de svarande hösten 2006 var födda på 1980-talet (tabell 2), övriga tidigare än så, vilket inte heller skiljer sig mycket från åldersfördelningen bland dem som kom med i projektet. Däremot är personer som är

⁷ Redovisningen av resultat av registerundersökningen av deltagarna 2004 finns som bilaga 3 till denna slutrapport

⁸ I ett projekt under samma period kallat "Vägen till arbete" i samarbete med arbetsförmedlingen och försäkringskassan satsade kommunen tre gånger så mycket pengar för ett lättare klientel än i Vågbrytaren, men med sämre resultat (Muntlig uppgift från socialchefen i Sandvikens kommun 2005).

födda utanför Norden något underrepresenterade 2006, de utgjorde en femtedel av hela deltagargruppen vid den första uppföljningen, medan de utgör 15 procent bland dem som nåtts nu (tabell 3). En stor skillnad är det ifråga om hur länge man var med i Vågbrytaren. Bland dem som nåtts under hösten 2006 är det drygt hälften, 57 procent, som var med under mer än ett år i projektet, medan denna andel bland alla deltagare var endast hälften så stor, 25 procent (tabell 4).

Övriga skillnader när det gäller sammansättningen av alla 90 deltagare jämfört med den grupp som kunna nås för intervjuer under hösten 2006, t ex när det gäller boende- och hushållssituation, kan bortses ifrån eftersom det gäller förhållanden som förändras naturligt över tiden och därför inte är relevanta för denna jämförelse av undersökta deltagargrupper.

Om man ser till kön och ålder så är den senast uppföljda gruppen således jämförbar med den som kom med i projektet från början. Däremot hade andelen födda utanför Norden minskat kraftigt och intervjuarna hade vid uppföljningen 2006 lättare att nå dem som hade varit med länge i Vågbrytaren. Detta innebär att utvärderingen i hög grad återspeglar de ganska långvariga erfarenheter som män och kvinnor med svenskt eller nordiskt ursprung har gjort under och efter sin tid i Vågbrytaren under 2003 och 2004. Mer kortvariga erfarenheter, särskilt de som personer med bakgrund i länder utanför Norden har kommit dåligt till uttryck i underlaget för den utvärdering som kan göras här.

Med ovannämnda reservation i minnet visar en granskning av uppgifter från den senaste uppföljningen att 30 av de 54 intervjuade tidigare deltagarna i Vågbrytaren, det vill säga 55 procent, hade något slags arbete då de fick frågan under hösten 2006 (tabell 13). Endast en person uppgav sig vara i utbildning. Övriga 23 personer, eller 43 procent, hade således vare sig arbete eller pågående utbildning vid intervjutillfället. Vad resultatet har blivit för de 36 tidigare deltagare i Vågbrytaren som inte har kunnat nås är okänt. Men det är troligt att bland dessa finns både personer som har kommit i arbete eller utbildning och andra som inte har lyckats uppnå något av detta.

Det visar sig att en klar majoritet av de intervjuade männen, 63 procent, var i arbete hösten 2006 medan detta gällde mindre än hälften av kvinnorna, 42 procent, och den enda i utbildning är en man (tabell 13). Männen hade således i likhet med korttidsresultatet 2004 lyckats bättre än kvinnorna⁹. Andelarna i arbete skiljer sig inte nämnvärt mellan dem som är ensamstående och dem som har något försörjningsansvar (tabell 18). Det skiljde sig emellertid en del mellan olika åldersgrupper. Mer än två tredjedelar, 71 procent av intervjuade födda på 1960- och 70-talen, var i arbete, att jämföra med knappt hälften av dem som är födda på 1980-talet (tabell 15). Den enda personen i denna uppföljda grupp som var i utbildning hör till denna yngsta grupp. Men de fåtaliga (3 personer) över femtio år är alla fortfarande utan arbete. Två tredjedelar av intervjuade deltagare födda inom Norden hade kommit i arbete, medan detta gällde hälften av de få intervjuade (4 av 8) födda utanför Norden (tabell 16). Utbildningsnivån i starten spelade också en viss roll. De som från början hade gymnasieutbildning var till drygt två

⁹ De troliga orsakerna till denna relativa skillnad i framgång för män och kvinnor kan inte analyseras med ledning av dataunderlaget, men har av personal inom socialtjänsten och Vågbrytaren angetts vara att arbetsmarknaden i en industripräglad stad som Sandviken är så mycket smalare för kvinnor än för män och därmed sammanhängande könsmönster i arbetssökandet; kvinnor söker inom mycket färre yrken än män. (Rapportseminarium i Sandviken 2007-04-19)

tredjedelar i arbete hösten 2006 medan detta gällde hälften av dem med lägre utbildning (tabell 20). En liknande skillnad finns mellan dem som hade varit med lång tid i Vågbrytaren och dem som hade varit med endast en kort tid (tabell 17). Men den olika arbetslivserfarenheten vid starten för deltagarna i Vågbrytaren slår i denna grupp av uppföljda deltagare igenom mer i resultatet än skillnader i utbildning och tiden för deltagande i Vågbrytaren. Den som hade någon arbetslivserfarenhet, vilket var de flesta bland de nu uppföljda, hade i betydligt högre utsträckning arbete, än dem som ingen tidigare erfarenhet hade av arbete när de kom med i Vågbrytaren (tabell 21). Men mest av allt skiljer sig resultatet mellan dem som redan vid den första uppföljningen hösten 2004 hade arbete och de som inte hade det. Nästan alla av dem inom den nu uppföljda gruppen som var i arbete redan 2004 var det också under hösten 2006. Av dem som 2004 var i utbildning hade drygt hälften kommit i arbete två år senare och av dem som inte hade uppnått något av detta år 2004 var mindre än hälften i arbete hösten 2006 och endast en var i utbildning (tabell 23). De flesta i denna sistnämnda grupp hade oförändrat, eller på nytt, en ogynnsam situation i termer av målsättningarna för projekt Vågbrytaren. Tiden tycks med andra ord arbeta i första hand för dem som redan tidigt var relativt framgångsrika samtidigt som situationen för dem som inte lyckats ganska snart i stor utsträckning fick sitt misslyckande bekräftat.

Men en jämförelse med resultatet av den första uppföljningen av projekt Vågbrytaren under hösten 2004 visar ändå att andelen deltagare som kommit i arbete har ökat betydligt. Detta kan konstateras trots att uppgifter finns från endast 60 procent av alla som registrerades i projektet från början. Vid första uppföljningen i direkt anslutning till projektets avslutning hade 19 personer kommit i arbete, det vill säga 20 procent av alla deltagare då (se bilaga 3). Vid den andra uppföljningen under hösten 2006 hade som nämnts 30 personer av de 54 intervjuade i den senaste uppföljningen något arbete, det vill säga 55 procent av denna mindre grupp. Skillnaden mellan 19 personer i arbete och 30 kan ses som den mest konservativa skattningen av positivt resultat för de berörda deltagarna under tiden mellan projektets avslutning och hösten 2006. Vi vet inget om resultatet för dem som inte kunnat nås men det är väl troligt att ett antal av dessa också har kommit i arbete alternativt utbildning. Ett skäl till att de inte kunnat nås för en uppföljande intervju kan ju vara att de flyttat till annan ort just för att de fått arbete där. Å andra sidan kan det också mycket väl vara så att ett antal personer utan arbete eller utbildning har flyttat till okänd adress eller sökt sig till andra kommuner i fruktlöst sökande efter arbete. Hur fördelningen ser ut bland dessa och andra möjligheter är vanskligt att bedöma. Men det går alltså att säga att minst ytterligare 10 personer av de från början 90 har kommit i arbete, vilket innebär att en tredjedel av samtliga deltagare var i arbete två år efter projektets avslutning. Lika säkert kan man med utgångspunkt i uppföljningen hösten 2006 hävda att det positiva resultatet för hela gruppen av deltagare är allra högst 67 personer i arbete eftersom 23 personer i samma uppföljning uppgav att de hade vare sig arbete eller pågående utbildning, det vill säga nästan 75 procent i arbete. Det möjliga intervallet för gynnsamt resultat ligger således mellan en tredjedel och tre fjärdedelar av det ideala att alla kommer i arbete inom två år. Att inom ett par år komma upp till den förvärvsfrekvens som för närvarande gäller för rikets befolkning, cirka 80 procent, har visat sig ligga utom räckhåll och är knappast realistiskt mål för den grupp av personer med en marginell position på arbetsmarknaden som projekt Vågbrytaren har vänt sig till.

Bland dem som enligt genomförda intervjuer inte hade något arbete och inte heller gick i någon utbildning hösten 2006 var det en klar majoritet som hade försörjningsstöd

(september 2006), 14 av 23, det vill säga 60 procent. 7 av dem kombinerade vid intervjutillfället arbete med försörjningsstöd (tabell 34). Sammantaget är det således 21 personer i hela gruppen av uppföljda som har försörjningsstöd i någon utsträckning, det vill säga 39 procent av alla som kunnat nås under hösten 2006. Det visar sig också att försörjningsstödet bland de intervjuade är nästan helt begränsat till dem som vid den första uppföljningen under hösten 2004 var utan arbete eller deltog i utbildning (tabell 33). De som vid projekt Vågbrytarens slut inte hade fått något arbete – vilket gäller 39 av 52 svarande intervjuade personer - var till nästan hälften fortfarande, eller på nytt, beroende av försörjningsstöd under 2006. Men några av dem har dock som nämnts enligt egen uppgift fått ett arbete som dock inte gjort dem helt självförsörjande. Det gäller 7 av de 30 intervjuade personer, en dryg femtedel, vilka uppgivit att de under hösten 2006 har arbete.

Försörjningsstödet är inom hela gruppen av uppföljda ungefär lika vanligt bland män och kvinnor (tabell 24). De äldsta i denna grupp – 3 personer födda på 1950-talet - har alla försörjningsstöd, och bland dem som fötts senare är det en dryg tredjedel (tabell 25). Det fåtal personer som är födda utanför Norden har det i lägre utsträckning än de som fötts inom Norden (tabell 26). Bland de ensamstående personerna – en majoritet bland de uppföljda – är det nästan lika många som har försörjningsstöd jämfört med dem som inte har det, 16 respektive 18 svarande (Svar saknas dock för 6 personer här). Bland dem som har maka/make och/eller barn är det istället ganska få, 3 av 14 svarande (tabell 28). De svarandes utbildningsnivå har inget samband med beroende av försörjningsstöd bland de uppföljda personerna (tabell 30), men detta stöd är något vanligare bland dem som saknar arbetslivserfarenhet (tabell 31).

De intervjuades värdering av Vågbrytaren

I samband med uppföljningen fick de intervjuade ett par frågor om hur de värderade sitt deltagande i projekt Vågbrytaren i ljuset av hur situationen hade blivit för dem efteråt och om de skulle kunna tänka sig att delta i sådant projekt igen. På den första frågan svarade en majoritet av de intervjuade, 57 procent, att de värderade Vågbrytaren positivt, medan 22 procent värderade det negativt. 17 procent gav ett svar som innebar att de varken värderade det positivt eller negativt (tabell 35). Den positiva värderingen av Vågbrytaren dominerar såväl bland dem som 2006 hade lyckats komma i arbete som bland dem som inte lyckats med det, men uppskattningen var något mindre dominerande i den senare gruppen (tabell 36). Ungefär samma skillnad återfinns mellan dem som hösten 2006 var beroende av försörjningsstöd och de som inte var det. Inom den senare gruppen var det något vanligare att uttrycka sig positivt om projektet (tabell 35).

På frågan om de intervjuade kunde tänka sig att delta igen i ett projekt som Vågbrytaren svarade drygt hälften, 56 procent, jakande medan 41 procent svarade nekande (tabell 37). Ett par personer sade sig inte veta eller avstod från att svara. Vid bedömningen av denna svarsfördelning bör man ha i minnet att erfarenheten av Vågbrytaren var ett par år gammal för de intervjuade och många hade enligt intervjuarna hunnit glömma hur det var, andra hade bara varit med i projektet en kort tid och hade inga bestämda intryck. Att en majoritet svarar positivt bör också ses i ljuset av att ett sådant svar sannolikt ligger närmare till hands när man i en intervjusituation ombeds yttra sig om ett projekt som var ägnat att ge stöd och hjälp i en situation av långvarig arbetslöshet. En negativ kritik mot detta kan vara svårare att formulera inför en intervjuare från socialtjänsten i hemma-

kommunen än en allmänt positiv hållning. Men även här var det vissa naturliga skillnader mellan intervjupersoner i olika situationer hösten 2006. Även om de positiva hållningarna är mycket utbredda i olika jämförda grupper så uttryckte de som inte hade lyckats komma i arbete oftare en önskan att börja i Vågbrytaren på nytt jämfört med dem som hade arbete vid intervjutillfället. Och de som var beroende av försörjningsstöd 2006 önskade oftare börja i ett sådant projekt på nytt än de som inte var det (tabell 38). Som framgår av några fria svar nedan så var det några som faktiskt hade kommit med i Vågbrytaren på nytt.

Även om den positiva värderingen dominerar bland de intervjuade så förekommer såväl starkt positiva som uttalat negativa svar dock på den öppna fråga som ställdes sist i intervjun. Här nedan följer ett redigerat urval av yttranden som nedtecknats av intervjuarna, först några uppskattande omdömen om projektet, därefter ett antal negativa eller mer blandade yttranden.

- Har betytt jättemycket, en hjälp på vägen, jag blev mer social, glad och öppen
- Fick hjälp att komma vidare i livet, hade bra kontakt med kontaktperson
- NN (handledare) pushade mig att söka sommarjobb, det är en bra för dem som behöver extra stöd för att komma igång
- Positivt att komma hemifrån och träffa andra, men ... handledarna var positiva och engagerade.
- Har fått mig att tänka annorlunda, gått bara positivt och framåt, jag har fått den hjälp jag behöver
- Fick god hjälp att komma igång, handledaren har betytt mycket
- Tiden på Vågbrytaren har betytt mycket, fick hjälp med att lära mig söka jobb
- Det var bra och givande, lärde mig mycket, ta tag i att söka jobb, att skriva ansökningar.
- Väldigt bra stöd, stärkte självkänslan, lärde mig hur man pratar vid anställningsintervju
- Tack vare Vågbrytaren fick jag fast anställning, rekommenderar det till andra i samma situation, NN (handledare) var underbar.
- Jag var inne i ett aktivt missbruk, fungerade inte alls, men ... har fått mycket hjälp. NN (handledare) som jobbar nu (!) är mycket bra.
- Vågbrytaren gjorde att jag tog tag i saker, fick ”en spark i baken”
- Både positivt och negativt, ibland har den rätta motivationen inte funnits, men har fått ökad kunskap om hur man söker arbete, har känts bra i kontakten med handledarna
- Jag började sköta mig
- Det ledde till att jag fick jobb på ... Det var kanon!
- Vågbrytaren har betytt mycket, snabbt ordnades ...kurs som ledde till arbete
- Tiden på Vågbrytaren har verkligen betytt mycket, livet har helt förändrats, satt tidigare passiv hemma, fått mycket stöd av handledaren NN
- Tiden har varit positiv, många bra diskussioner om arbetsmöjligheter och framtidsutsikter
- Har haft sysselsättning under en period, träffat många människor, social stimulans genom Vågbrytaren, den bästa åtgärd som jag deltagit i, något rejält, handfast.
- Kom igång, allt lossnade, rekommenderar Vågbrytaren varmt och tackar för all hjälp.

- Vågbrytaren har inte betytt något
- I början var det mest löjligt, vi lekte och spelade minigolf, sedan var det studiebesök och samtal, hade nog kunnat göra något annat istället
- Bra stöd, pratade mycket, men dåligt att byta handledare 2 gånger, bättre (!) nu än förra gången
- Det gav mig inget då, men den här gången (!) har jag kommit igång tack vare Vågbrytaren. Dom är bra
- Första omgången på Vågbrytaren betydde inte så mycket, ville då till något annat, men nu, andra gången (!), mer positivt
- Positivt att komma hemifrån och träffa andra, men gav ingenting, dock var handledarna positiva och engagerade.
- Minns ej mycket av Vågbrytaren, betydde inte mycket, inget positivt minne, dock positivt intryck av en manlig handledare
- Vågbrytaren betydde ingenting. Det gav mig ingenting att sitta och prata, kommer inte ihåg så mycket. Har jobb sedan 2 år
- Kurser typ Vågbrytaren ger ingenting, bättre med ett jobb
- Har inte betytt någonting, fick ingen hjälp, inte från Af heller (har jobb sedan 3 år)
- Hjälpte mycket att se nya grejer, men det var tråkigt
- Inte mycket positivt, men viss utveckling, man kan få hjälp att komma ut på arbetsmarknaden
- Gav inte så mycket, fick ingen hjälp, visste redan hur man söker jobb, har klarat det på egen hand.
- Att jag har jobb nu beror på mig själv, inte på Vågbrytaren.
- Tiden i Vågbrytaren kändes meningsfull, men p g a barnledighet gick det inte att komma vidare.
- Blev utsparkad från Vågbrytaren efter tre veckor p g a ”omoget beteende”

Det är uppenbart från dessa olika, ofta spontana och rättframma yttranden att projekt Vågbrytaren enligt deltagarna själva har varit till stor fördel för många av dem men samtidigt till stor besvikelse eller förargelse för flera andra. Detta är inte överraskande mot bakgrund av att den aktuella situationen för olika grupper av deltagare i projektet är så olika. Ett inte obetydligt antal av de intervjuade har kommit i arbete och kan ha lätt att med tillfredsställelse se tillbaka på projektet även om deras mer gynnsamma situation inte till alla delar beror på just den hjälp och stöd som de fick på Vågbrytaren. Men det är också ett ganska stort antal tidigare deltagare i Vågbrytaren som inte har arbete och fortfarande kan uppleva ett utanförskap eller oönskat beroende till myndigheter. Som framgår av några av yttrandena är det också några som menar sig ha fått arbete av egen kraft eller på andra vägar och som därför kan ha skäl att vara besvikna på eller kritiska till projekt Vågbrytaren. Det är också av intresse att notera att bakom några av de mera kritiska yttrandena finns intervjupersoner som kan jämföra det tidigare projektet med den nu permanentade verksamheten vid Vågbrytaren, en jämförelse som vanligen tycks ha utfallit till den senares fördel. Å andra sidan är det ju ett antal tidigare deltagare som inte kan eller behöver jämföra därför att de har kunnat lämna Vågbrytaren bakom sig.

Diskussion och jämförelse med aktuell forskning om rehabilitering och aktivering

Resultatet av ett par års verksamhet i Vågbrytaren två år efter projektets avslutning är som framgått ovan av socialtjänstens registrerade uppgifter och intervjuer med drygt hälften av deltagarna mycket blandat. Med utgångspunkt i den senaste uppföljningen och med hänsyn till det stora bortfallet i denna var mer än en tredjedel av de ursprungliga deltagarna i Vågbrytaren i något slags arbete två år efter projektets avslutning, men det går inte att säga hur mycket mer. Bland dem som nåtts för intervju i den andra uppföljningen och inte kommit i arbete var det en majoritet som fortfarande eller på nytt var beroende av försörjningsstöd i någon omfattning.

Detta kvantitativa resultat bör ses mot bakgrund av att det här rör sig om en grupp av långtidsarbetslösa personer med oftast ringa yrkesutbildning och liten erfarenhet av arbete, ibland även med en låg motivation att arbeta eller utbilda sig.

Resultatet skall också bedömas mot bakgrund av den arbetsmarknadssituation som rådde i Sandviken under perioden 2003-2006 och som redovisats ovan. Deltagarna i Vågbrytaren konkurrerade på arbetsmarknaden med många andra om ett begränsat antal arbetstillfällen och de hade inte alltid så goda förutsättningar att komma ifråga för dessa arbeten. Men som framgått av statistik rörande den öppna arbetslösheten och omfattningen av olika arbetsmarknadsåtgärder i Sandviken så har den förra minskat påtagligt under tiden efter projektets avslutning samtidigt som arbetsmarknadsåtgärderna har ökat kraftigt antal. Vi vet inte i vilken utsträckning de som inte kommit i arbete kunnat ta del av dessa, men man bör ändå kunna anta att risken att permanent stå utan möjligheter till sysselsättning sannolikt har minskat för den kategori av personer som var projekt Vågbrytarens målgrupp. Men, som framgår av den gjorda jämförelsen av uppnått resultat i de två uppföljningarna, en majoritet av dem som inte var i arbete hösten 2004 var det fortfarande inte hösten 2006. Något tillspetsat tycks det således som att två grupper av deltagare i projekt Vågbrytaren tidigt skildes åt; en som hade ganska stora chanser att komma i arbete och en annan med betydligt sämre möjligheter. Uppgifterna om deltagarna räcker inte för att säga något detaljerat om hur dessa två grupper skiljer sig åt individuella förutsättningar, men det framgår att de som lyckats komma i arbete bland dem som kunnat nå hösten 2006 oftare var män än kvinnor, de var mer sällan ensamstående och de hade oftare någon arbetserfarenhet innan de kom med i projektet.

Hur står sig resultaten i Vågbrytaren i jämförelse med andra liknande projekt. Giertz (2007) skriver i en aktuell forskningsöversikt att de relativt fåtaliga utvärderingarna av aktivering av socialbidragstagare inom socialtjänsten och på kommunal nivå har visat på låg eller ingen effekt, medan bättre resultat har uppnåtts när socialbidragstagarna deltar i nationella arbetsmarknadsprogram, framför allt när de får del av de mest effektiva insatserna som subventionerad anställning eller andra åtgärder som liknar vanligt arbete och inte har karaktär av sysselsättningsprojekt. Giertz menar att kommunerna inte har möjlighet att på egen hand erbjuda varierade åtgärder av tillräckligt hög kvalitet.

Den utvärdering som har genomförts här visar dock att ett antal deltagare i projekt Vågbrytaren trots allt uppnått arbete efter projektets slut. En femtedel av dem var i arbete vid projektets avslutning och minst en tredjedel var det efter två år. På grund av tidigare nämnda begränsningar i utvärderingsmetoden går det inte att hävda att detta

resultat helt och hållet beror på de insatser som Vågbrytaren kunnat erbjuda och några tidigare deltagare som kommit i arbete hävdar själva att de skaffat arbete på andra vägar. Samtidigt är det många som i genomförda uppföljningsintervjuer uppskattar Vågbrytarens insatser och som menar att de för deras egen del varit till nytta. Det är mycket få som har uttryckt att projektet varit till hinder eller helt meningslöst i arbetsökandet och det är vidare många som vid behov kan tänka sig delta i en verksamhet av typ Vågbrytaren igen. Det talar för att projektets verksamhet varit till nytta för ett betydande antal deltagare. Samtidigt är det uppenbart att verksamheten har varit otillräcklig för många andra deltagare i den meningen att den inte har gett avsett resultat. Insatserna har inte passat alla och de individuella förutsättningarna att tillgodogöra sig dessa har varit mycket olika. Detta är en erfarenhet som har dragits i många liknande aktiveringsprojekt.

I en jämförande sexnationsundersökning i Europa och USA (Bloch och Prins, 2001) hävdas att det mesta av positiva eller negativa resultat vanligen manifesteras inom ett år från insatsernas start vilket innebär att senare insatser vanligen inte förändrar detta resultat särskilt mycket (a a, sid 95). Denna något pessimistiska slutsats är kanske inte helt befogad när det gäller resultatet av Vågbrytaren eftersom den andra uppföljningen två år efter projektets avslutning visar att antalet tidigare deltagare i arbete ökat påtagligt. Men samtidigt kvarstår en betydande grupp av personer i bidragsberoende hela uppföljningsperioden.

Som redovisats i samband med den första uppföljningen hösten 2004 (Källtorp och Ugglå 2005) visar forskning rörande effekter för berörda individer av arbetslivsinriktad rehabilitering på mycket olika och delvis motstridiga resultat; det är enligt en jämförande sexnationsundersökning i Europa och USA som även inkluderar Sverige i slutet 1990-talet svårt att på något entydigt sätt lyfta fram särskilt effektiva insatstyper som är giltiga i skilda sammanhang (Bloch och Prins, 2001, sid 49ff). Och det framgår vidare att skillnader i ålder, kön, utbildning, familjesituation och tidigare arbetserfarenheter är relaterat till framgång i rehabilitering. Vi kan se att denna typ av skillnader i individuella förutsättningar slår igenom även i resultatet för deltagarna i projekt Vågbrytaren. Allt sammantaget så är det enligt forskarna i denna undersökning de personliga förutsättningarna som vanligen är mer avgörande för slutresultatet än valet mellan skilda typer av rehabiliterande insatser. Gruppintervjun med personalen i den permanentade verksamheten inom Vågbrytaren bekräftar att dessa förutsättningar kan vara mycket olika. Bloch och Prins (a a, sid 178) manar dock till försiktighet när det gäller slutsatser om betydelsen av enskilda faktorer i rehabiliteringsprocessen och påpekar att det är hela sammanhanget av strukturella, organisatoriska och personliga förutsättningar samt relevanta stödinsatser samt deras koordinering och inplacering i tiden som har betydelse för resultatet för den enskilda individen.

Referenser

Bloch, F. och Prins, R. (Editors) (2001) *Who Returns to Work and Why? A Six-Country Study on Work Incapacity & Reintegration*. Transaction Publishers, New Brunswick, New Jersey

Giertz, Anders, Forskningsöversikt, i *Aktivering av socialbidragstagare*, SOU 2007:2, bilaga

Källtorp, O. och Uggla, C. (2005) Vågbrytaren, Utvärdering av ett projekt inom socialtjänsten i Sandvikens kommun för att underlätta för långvarigt arbetslösa personer att få arbete och självständig försörjning, X-Fokus forskningsrapport 2006:1, Gävle

Socialkontoret, Sandviken, Projektbeskrivning Vågbrytaren 2002-02-25

Vågbrytaren, rapport, månadsskiftet november/december 2003

Bilagor

Bilaga 1. Verksamheten i projekt Vågbrytaren enligt intervjuad personal

Arbetet i projektet Vågbrytaren har beskrivits av projektledaren Birgitta Nygren och hennes medarbetare, handledaren Eva Magnusson, vilka båda intervjuades i december 2004, när projektet efter närmare två år befann sig i ett avvecklingsskede och planerades övergå till permanent verksamhet inom socialtjänsten i Sandvikens kommun. Båda hade varit med i projektet från början efter att tidigare ha arbetat med bland annat personalomplaceringar i ett privat företag respektive inom socialtjänstens ungdomsenhet. Ytterligare två handledare anställdes under vintern 2003 och sammanlagt har sex olika personer arbetat i projektet, men aldrig mer än fyra samtidigt. I avvecklingskedet fanns inga aktiva deltagare och de två intervjuade var då de enda anställda. Förutom avvecklingsarbetet var den enda aktivitet som då pågick viss individuell uppföljning med ett fåtal tidigare deltagare.

De två intervjuade i projektet uppgav att alla deltagare hade aktualiserats av socialsekreterare vid socialkontorets ekonomienhet och då placerats på en kölista. Från denna lista valdes nya deltagare successivt ut, när någon annan slutat där, och efter samtal mellan den sökande, dennes socialsekreterare och handledare vid Vågbrytaren. Det var hela tiden en kö av sökande. Under de två projektåren har tillsammans drygt 100 personer deltagit i olika långa perioder. Antalet deltagare per handledare har varierat mellan 12 och 20. Socialkontorets aktualisering av nya deltagare har enligt de intervjuade inte följt någon bestämd prioritering svarande mot projektets mål om lika fördelning på de tre tidigare nämnda grupperna av arbetslösa personer. De har istället valts ut efter socialsekreterarnas individuella bedömningar av särskilda behov och förutsättningar, bedömningar som inte har koordinerats mellan olika socialsekreterare. Deltagarna har därför valts ut på delvis olika grunder, bortsett från det gemensamma att de alla hade varit arbetslösa under minst ett halvår och inte var med i någon pågående aktivitet från arbetsförmedlingens sida. Det sistnämnda kontrollerades av Vågbrytarens medarbetare. Resultatet av den urvalsprocessen blev över tid att andelen deltagare med utomnordisk bakgrund successivt minskade medan andelen unga arbetslösa med företrädesvis svensk bakgrund ökade kraftigt. De som rekryterats utgör enligt såväl Vågbrytarens som socialtjänstens personal en liten del av alla som hade kunnat bli deltagare, givet de behov och förutsättningar som rådde i kommunen under projektåren. Aktiva missbrukare har sållats bort från kölistan och deltagare som påbörjat missbruk under sin tid i Vågbrytaren har enligt uppgift avstängts därifrån. Kontakten mellan Vågbrytaren och arbetsförmedlingen en trappa ner i samma hus fungerade enligt de intervjuade väl medan deras erfarenhet av samarbetet med övriga socialförvaltningen en bit bort på samma gata åtminstone inledningsvis inte var lika positiv.

Personalens arbete med deltagarna i Vågbrytaren bestod enligt de intervjuade av individuell kartläggning av deras utbildning, erfarenheter och andra förutsättningar samt intresseinriktning, motiverande samtal samt individuell vägledning till utbildning, arbetspraktik och provanställningar. Man har sökt schemalägga en träff per vecka för varje deltagare under tiden i Vågbrytaren. Härutöver har det förekommit olika gemensamma gruppaktiviteter för social träning samt besök för information på bland andra olika företag och allmänna platser. I dessa gruppaktiviteter har även externa personer medverkat, däribland en diakon i motivationsarbetet, en dietist i kostinformation och en konsumentrådgivare för ekonomisk rådgivning. I gruppaktiviteterna har deltagandet i

princip varit obligatoriskt och frånvaro har medfört risk för indraget försörjningsstöd och aktivitetsstöd.

Under arbetet med deltagarna har personalen i Vågbrytaren tagit många kontakter med olika arbetsplatser för praktikanställningar, med kurator och psykolog vid vuxenpsykiatri, handläggare på arbetsförmedlingen samt läkare med flera.

De intervjuades erfarenheter av försöken att hjälpa deltagarna till utbildning och arbete är varierande. Handledarna har ibland själva fått lov att ta på sig mycket av kontaktarbetet för deltagare, medan andra deltagare har tagit egna initiativ.

Intervjuerna med de tre anställda i Vågbrytaren i januari 2007 (Agneta Nilsson, Nenad Tulic och Anders Sand) gav ytterligare belysning åt de förändringar i verksamheten som inträffat efter projektperioden och de möjligheter och hinder som deltagare i den nu permanentade Vågbrytaren har i försöken att etablera sig på arbetsmarknaden. Det är upplysningar som gav en del allmänt underlag för att realistiskt kunna bedöma resultat av försök att aktivera arbetslösa för utbildning och arbete, något som har bidragit till den slutliga värderingen av resultatet för dem som tidigare deltog under projektfasen.

Bilaga 2. Erfarenheter av Vågbrytaren enligt några deltagare

Tio intervjuer genomfördes med deltagare i Vågbrytaren under sommaren 2004 av Bo Nordström, socialförvaltningen i Sandviken. Han strävade efter att nå olika kategorier av deltagare och valde personer som gick att få tag på. Syftet med dessa intervjuer var att få en något mer kvalitativ information om betydelsen av Vågbrytarens insatser än vad som kan utläsas från den statistiska sammanställningen av registerdata om deltagarna. Intervjufrågorna gällde bland annat hur de själva uppfattade att de kom med i Vågbrytaren, vilken deras situation var i starten, vad de varit med om sedan de börjat, hur deltagandet eventuellt hade förändrat deras situation och hur man vid intervju-tillfället såg på fram-tiden. Deltagarna tillfrågades också om hur man värderade Vågbrytarens insatser.

Intervjusvaren sammanfattas nedan i kortfattade individuella beskrivningar, med ord hämtade från de av intervjuaren nedskrivna intervjusvaren. De intervjuades individuella egenskaper och personliga förhållanden har antingen återgivits i mycket allmängiltiga termer eller uteslutits helt, detta för att undvika risken för identifiering. Alla intervjuade har det gemensamt att de varit arbetslösa en längre tid och att de hade försörjningsstöd från socialkontoret i Sandviken. Alla – fem män och fem kvinnor - är också jämförelsevis unga, alla utom en är under 40 år. Fyra är födda utanför Norden.

Person A

- En ung man uppmanades av socialsekreterare att börja i Vågbrytaren. Han blev glad för denna möjlighet och accepterade snabbt, eftersom han inte tyckte det var roligt att vara beroende av myndigheter för sin försörjning. Han deltog i Vågbrytaren under ett halvår. Han hade en kvalificerad teknisk utbildning i annat land, sökte själv jobb aktivt i Sandviken och började med stöd från handledare på Vågbrytaren en utbildning till maskinoperatör. Han uppskattade stödet från handledaren, tyckte att han hade haft en bra tid på Vågbrytaren och att hans chanser till jobb därefter hade förbättrats, men han ville vid intervjun först slutföra sin pågående utbildning. Han var tacksam för det stöd han fått, såg positivt på framtiden och sade sig vara övertygad om att det skulle bli som han ville; få ett fast jobb, köpa ett litet hus på landet och bilda familj.

Person B

- En ung man hade varit arbetslös en lång tid, han hade inte mycket pengar, satt mycket hemma och uppmanades av socialsekreteraren att börja i Vågbrytaren, annars skulle han gå miste om pengarna från socialkontoret. Men han ville själv också och behövde en spark i baken för att komma igång. Han var med i Vågbrytaren ungefär ett år. Med handledarens stöd provade han först praktikjobb på en industri med dåligt resultat men efter annan praktik i butik fick han en provanställning där. Härigenom förbättrades hans situation, han fick mera pengar, något att göra och han kunde se fram emot kvällarnas ledighet. Men utbildning avvisade han. Han ville gärna ha familj, bo i ett stort hus, ha bil och göra saker fritt. Han trodde att han skulle ha jobb i framtiden.

Person C

- En ung kvinna menade att hon enligt socialsekreteraren måste vara med i Vågbrytaren för att få fortsatt försörjningsstöd. Hon hade viss arbetserfarenhet utomlands efter gymnasiet, deltog i en gruppaktivitet för personlig utveckling och fick träning i att söka jobb, men utan påtagligt resultat under de två – tre månader som gått fram till intervjun. Hennes vardag hade inte ännu förändrats på något tydligt sätt. Men hon ville utbilda sig, bo och jobba i en storstad med något utåttriktad arbete, men hon var osäker på vad. Hon hade inte förväntat sig mycket av Vågbrytaren, men tyckte att hennes handledare var mycket bra, han brydde sig, till skillnad mot hennes handläggare på arbetsförmedlingen.

Person D

- En ung kvinna berättade att hennes socialsekreterare skrev in henne i Vågbrytaren, sedan fick hon skriftlig information och blev kallad till ett första möte och så rullade det på. Hon hade vid intervjun varit med drygt ett år. Hon mindes inte hur hennes situation var i början, hon hade inga förväntningar och visste inte vad Vågbrytaren var. Efter gymnasiet hade hon haft något vikariat och en liten deltid i vårdarbete. Hon har i Vågbrytaren deltagit i personlig utveckling, studiebesök och i samtal, fått hjälp med att ta kontakter som ledde till sommarjobb och en fastare anknytning till sitt pågående deltidsjobb i vården. ”Förr hade jag bara en tå i dörren, nu har jag hela foten inne”. Hon upplevde kraven under tiden på Vågbrytaren negativt men menade samtidigt att det var nyttigt att bli ”pushad” – hon hoppas på heltid

Person E

- En ung man uppgav att socialsekreteraren nämnde Vågbrytaren, han gick dit på studiebesök, accepterade att börja där, han ville själv göra något åt sin situation. Han hade vid intervjun varit med ett halvår, läst litet på Komvux och haft en del extrajobb, sedan hade han fått anställning på kommunen och även fått smak på att studera. Han tyckte att allt hade blivit bättre och att handledaren gjort ett otroligt arbete med honom. Han hoppades att fler skulle få chansen att vara med i Vågbrytaren och menade att det är viktigt att verksamheten finns kvar i framtiden. Han har fått arbete och större framtidstro, såg ljusst på framtiden och sade sig vilja arbeta med ungdomar som det gått snett för.

Person F

- En kvinna i yngre medelåldern informerades av sin handläggare på Socialkontoret om Vågbrytaren, hon fick tillsammans med denne träffa personal där och blev uppmanad att börja. Det var enligt henne inget tvång, men nästan. Hon deltog i drygt ett år, läste på Komvux och hade någon praktik men det gav henne inte något. Vågbrytaren försökte nog hjälpa henne men det passade henne inte alls. Hennes vardag har inte alls förändrats och hon önskade flytta till en större stad, kanske läsa mer på komvux, men helst flytta till sitt hemland. ”Sverige är inte mitt land.”

Person G

- En man i yngre medelåldern informerades av socialsekreteraren om Vågbrytaren, att han hade möjlighet att få 500 kronor extra i månaden om han började där. Om han i stället skulle tacka nej skulle han inte vara berättigad till socialbidrag. Han var inskriven i Vågbrytaren i ett år, men skrevs sedan ut därför att handledaren tyckte att han istället skulle sjukskriva sig. Han har en utländsk akademisk utbildning som är ogiltig i Sverige, har haft enklare servicejobb och en egen rörelse, och han har fått viss yrkesutbildning som han har avbrutit, men därefter blev han sjukskriven. Han tyckte det var bra att få stöd en tid men nu kände han sig tvungen att försöka hitta jobb på egen hand. Vardagen hade inte förändrats, han sade sig stå på samma ställe som när han började i Vågbrytaren och framtiden såg ganska mörk ut. Han planerade att kanske återvända till sitt hemland, för att återförenas med sin släkt.

Person H

- En ung kvinna tyckte att hon kunde prova att vara med i Vågbrytaren efter att hennes socialsekreterare berättat om det. Hon säger sig ha blivit uppmanad till det men hon ville det även själv, hon hade varit arbetslös länge och visste inte vad det skulle bli av henne. Hon hade varit med drygt ett halvår vid intervjun. Efter en tid på Vågbrytaren började hon läsa på Komvux, hennes situation blev då bättre. Hon kände att hon hade ett mål och var på väg någonstans och hon uppfattade sig vid intervjun vara fri och värdig, att hon hade förmågan att göra något meningsfullt. Hon trodde sig i framtiden ha jobb och familj, hoppades också utbilda sig på universitetet, hon såg fram emot hösten när hon skulle börja studera igen.

Person I

- En man i yngre medelåldern uppmanades av sin handläggare på Socialkontoret att fundera på Vågbrytaren. Ett deltagande där var visserligen ett villkor för fortsatt försörjningsstöd, men han ville själv också, och han var med några månader, fick sedan arbete och blev utskrivet. Situationen hade då förbättrats, det kanske var så att han bara behövde motiveras lite. Han menade att Vågbrytaren gjorde ett bra arbete, att hans handledare hade en stor förmåga att stödja människor som känner sig handlingsförlamade. Vardagen hade visserligen inte förbättrats, men han hade arbete även om det inte var fast, kanske skulle han börja studera.

Person K

- En ung kvinna informerades av handläggaren på Socialkontoret om Vågbrytaren. Hon uppfattade det inte som helt frivilligt, mer som ett halvtvång, om hon inte skulle gå med skulle hon inte få något socialbidrag. Hon hade vid intervjun varit med i drygt ett år, hade haft ett par olika praktikarbeten. Hennes situation hade varken blivit sämre eller bättre och hon menade att det inte fanns något att göra åt hennes situation. I framtiden trodde hon sig kanske arbeta som städerska, hon ville inte utbilda sig men leva som hon gjorde, och slippa alla myndigheter. Hon såg ingen möjlighet till förändring på lång sikt.

Hon tyckte också att det löjligt att Vågbrytaren höll på med matlagningskurser, menade att det var kränkande att tro att man inte kan laga mat själv.

Som framgår av ovanstående sammanfattningar av några deltagares egna uppfattningar så är deras erfarenheter mycket varierande. Flera av dem är mycket positiva, menar att de fått god hjälp av projektets insatser för dem och de hade gott hopp om framtiden. Men det finns också några som inte uppskattar dessa insatser eller som inte tycker sig ha fått ut något av dem. Det är uppenbart att Vågbrytaren, att döma av dessa intervjuade deltagare, haft en gynnsam effekt för vissa men samtidigt varit resultatlös för andra. Detta skiljaktiga, om än till omfattningen begränsade, resultat av intervjuerna talar för att olika individuella omständigheter har stor betydelse för möjligheterna till framgång.

Bilaga 3. Resultat från registerundersökning av deltagarna 2004

Uppföljningen omfattar sammanlagt 90 deltagare, 57 män och 33 kvinnor, som inlett deltagande i Vågbrytaren under perioden 2003-03-18 till 2004-02-04. Deltagarna var såväl unga som gamla, födda under åren mellan 1943 och 1985, men som framgår av följande tabell med en stark övervikt för unga personer.

Tabell 1. Fördelning av deltagarna på födelsedecennium

	Antal	Procent
1940-talet	2	2,2
1950-talet	5	5,6
1960-talet	14	15,6
1970-talet	27	30,0
1980-talet	42	46,7
Totalt	90	100,0

Tre fjärdedelar av alla deltagare, 68 personer, var födda i Sverige eller i annat nordiskt land, de övriga i olika utomnordiska länder¹⁰. Alla bodde vid starten i Sandvikens kommun, de flesta utanför centralorten.

Alla deltagare hade, möjligen med något enda undantag, uppmanats delta av socialsekreterare vid Socialkontoret i Sandvikens kommun och efter samtal med personal vid Vågbrytaren. Skälet var deras långvariga arbetslöshet och bidragsberoende, i kombination med socialsekreterarens bedömning att de hade personliga förutsättningar för att arbeta men behövde motiveras, aktiveras och tränas socialt, eventuellt även få viss utbildning för detta. Deltagarnas tid i arbetslöshet fördelade sig i starten enligt följande tabell:

Tabell 2 Deltagarnas arbetslöshetsperiod

	Antal	Procent
6-24 månader	14	15,6
Mer än 24 månader	69	76,7
Uppgift saknas/Ej relevant	7	7,8
Totalt	90	100,0

Som framgår av tabellen ovan hade tre fjärdedelar av deltagarna vid starten varit arbetslösa i mer än två år. Drygt hälften av deltagarna hade dock någon arbetslivserfarenhet. Hälften av dem hade högst grundskola bakom sig, men en dryg tredjedel hade även gymnasium, för 10 procent av deltagarna saknas uppgift. Drygt två tredjedelar av dem var då ensamstående, mer än tre fjärdedelar hade ett eget boende och då vanligen en egen hyreslägenhet. Några få hade eget hus eller en bostadsrättslägenhet och 18 procent bodde i föräldrahem eller var inneboende hos annan. Drygt 20 procent av

¹⁰ Personal inom den numera permanenta verksamheten vid Vågbrytaren uppgav vid ett seminarium 2005-10-06 att andelen invandrare har minskat under projektperioden och att den därefter, när verksamheten blivit permanent minskat än mer. Under hösten 2005 utgjorde invandrare 5 av 41 inskrivna, det vill säga drygt 10 procent. Ett skäl till den successiva minskningen av andelen invandrare bland deltagarna uppgavs vara dels att några av dem själva valt bort Vågbrytarens program för att istället börja en utbildning på egen hand.

deltagarna hade barn, häften av dessa två eller flera. Till följd av arbetslösheten var deltagarnas redovisade inkomster oftast mycket små, tre fjärdedelar av dem redovisade egeninkomster på mindre än 8 000 kronor i månaden efter skatt och endast fyra personer hade inkomster mellan 10 000 och 15 000 kronor efter skatt. Över hälften av deltagarnas redovisade hushållsinkomster var också mindre än 8 000 kronor i månaden efter skatt.

Hälften av deltagarna började, som framgår av följande tabeller, i Vågbrytaren under projektets första tre månader våren 2003. Därefter fortsatte rekryteringen i lugnare takt. Avsluten var av naturliga skäl fåtaliga under 2003 men tilltog under 2004 med en topp under sommarmånaderna det året. I slutskedet av projektet under senhösten var endast ett fåtal deltagare kvar i verksamheten.

Tabell 3. *Fördelning av deltagarna på startmånader och avslutningsmånader*

Startmånad och år		
	Antal	Procent
mars 2003	15	16,7
april 2003	21	23,3
maj 2003	9	10,0
juni-aug 2003	8	8,9
sept 2003	6	6,7
okt 2003	4	4,4
nov 2003	9	10,0
dec 2003	5	5,6
jan 2004	7	7,8
feb 2004	4	4,4
Ingen uppgift	2	2,2
Totalt	90	100,0

Avslutningsmånad och år		
	Antal	Procent
juni 2003	1	1,1
sept 2003	4	4,4
okt 2003	6	6,7
nov 2003	4	4,4
dec 2003	3	3,3
jan 2004	3	3,3
feb 2004	3	3,3
mars 2004	15	16,7
maj 2004	7	7,8
juni-aug 2004	22	24,4
sept 2004	6	6,7
okt 2004	10	11,1
nov 2004	6	6,7
Totalt	90	100,0

De som registrerades i Vågbrytaren deltog i verksamheten i allt mellan 45 och 584 dagar. En knapp femtedel av dem deltog mindre än 6 månader, hälften mellan ett halvt

och ett år medan ungefär en dryg fjärdedel av alla således deltog i över ett år, se följande tabell 4.

Tabell 4. *Fördelning av de deltagande på antal medverkandedagar*

	Antal	Procent
0-180 dagar	17	18,9
181-365 dagar	46	51,1
366 dagar och mer	25	27,8
Ingen uppgift	2	2,2
Totalt	90	100,0

Jämförelse av situationen för deltagarna vid start i Vågbrytaren och i november 2004

I det följande jämför vi situationen för deltagarna vid starten i Vågbrytaren med deras förhållanden under senhösten 2004, i de avseenden som är av intresse i ljuset av projektets syfte och där det finns noteringar vid båda tillfällena. Det bör observeras att antalet deltagare som ligger till grund för jämförelserna varierar beroende på att det ofta saknas uppgift om ett antal deltagare från något av de två registreringstillfällena.

Frågeställningen för den följande jämförelsen är således: Hur har situationen förändrats för deltagarna när det gäller hushåll, boende, inkomst, utbildning och arbete? Och vad har de uppnått ifråga om arbete och påbörjad utbildning under tiden i Vågbrytaren?

- Hushållssituation och försörjningsansvar

De flesta av deltagarna hade en oförändrad hushållssituation, det gällde nära 90 procent av de 77 deltagare för vilka noteringar fanns vid båda tillfällena, sju hade flyttat isär och tre hade flyttat ihop med någon annan.

För hela gruppen av deltagare var försörjningssituationen likaså i stort sett oförändrad för mer än 90 procent av de 71 personer som det finns uppgifter om, men för tre personer i denna grupp hade försörjningsansvaret minskat till följd av separation från make/make eller därför att ansvar för barn upphört. Endast för en person hade försörjningsansvaret ökat.

- Boendesituation

När det gäller boendesituationen så har inte heller mycket hänt, att döma av uppgifterna om 65 av 90 registrerade (För en fjärdedel saknas alltså uppgift för någon av registreringstidpunkterna). Endast fyra personer i denna grupp har bytt bostad som inneburit flyttning mellan centrala tätorten och övriga Sandviken, och tre personer har flyttat till annan kommun. Alla övriga bor i samma del av kommunen som de gjorde när de började i Vågbrytaren. Mer har hänt när det gäller vad slags bostad deltagarna har. Av 75 personer med uppgifter från båda tillfällena hade 22 procent bytt bostad, flertalet av dessa byten var mellan hemmaboende/inneboende och egen lägenhet, eller omvänt, se tabell 5 nedan.

Tabell 5. Deltagarnas bostadstyp vid start och under hösten 2004

		Bostadstyp vid start			Totalt
		Egen hyreslägenhet	Egen brf eller eget hus	Inneboende eller hemmaboende	
Egen hyreslägenhet	Antal	50	2	5	57
	Procent	86,2%	50,0%	38,5%	76,0%
Egen brf eller eget hus	Antal	3	2	2	7
	Procent	5,2%	50,0%	15,4%	9,3%
Inneboende eller hemmaboende	Antal	5	0	6	11
	Procent	8,6%	,0%	46,2%	14,7%
Totalt	Antal	58	4	13	75
	Procent	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

- Inkomstsituation

Vågbrytarens insatser för deltagarna syftade till att förbättra deras förutsättningar att få ett arbete och en självständig försörjning. En jämförelse av situationen för den grupp av deltagare för vilken det finns inkomstuppgifter från såväl starten som hösten 2004 (65 personer) visar att det är ett lika stort antal deltagare som har en egen inkomst på mindre än 5000 kronor i månaden efter skatt vid båda tillfällena, nämligen en dryg tredjedel av alla. Det är värt att notera att det är bara hälften av denna grupp på den lägsta inkomstnivån som hade så små inkomster vid båda tillfällena. Således hade lika många minskat sin inkomst till denna låga nivå som det antal som hade fått något högre inkomst till 2004. Samtidigt hade det antal deltagare som vid starten hade inkomster mellan 5000 och 8000 kronor efter skatt minskat med tio och antalet personer med inkomster högre än 8000 kronor ökat lika mycket. Antalet personer med högre inkomst än 13 000 kronor efter skatt har inte ökat alls, det var en enda person vid båda tillfällena (Se tabell 6 nedan). För hela gruppen av deltagare har således en viss polarisering skett ifråga om inkomster under den tid de deltagit i Vågbrytaren, om än inom ett mycket begränsat inkomtspektrum. En utveckling i denna riktning är vad man kan förvänta sig när det är några som lyckas få ett arbete med högre inkomster än som följer av det kommunala försörjningsstödet och arbetsförmedlingens aktivitetsstöd medan andra inte lyckas med detta.

Tabell 6. Deltagarnas egeninkomst (efter skatt) vid start och hösten 2004

		Egen inkomst vid start				Totalt
		Mindre än 5000 kr/mån	5001-7999 kr/mån	8000-12999 kr/mån	13000 kr/mån eller mer	
Mindre än 5000 kr/mån	Antal	12	8	3	0	23
	Procent	52,2%	25,8%	30,0%	,0%	35,4%
5001-7999 kr/mån	Antal	6	12	3	0	21
	Procent	26,1%	38,7%	30,0%	,0%	32,3%
8000-12999 kr/mån	Antal	5	10	4	1	20
	Procent	21,7%	32,3%	40,0%	100,0%	30,8%
13000 kr/mån eller mer	Antal	0	1	0	0	1
	Procent	,0%	3,2%	,0%	,0%	1,5%
Totalt	Antal	23	31	10	1	65
	Procent	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

För tre fjärdedelar av 80 deltagare med noteringar om egeninkomst och hushållsinkomst vid starten redovisas en hushållsinkomst efter skatt på samma nivå som egeninkomsten, vilket svarar väl mot andelen ensamstående deltagare som också är tre fjärdedelar av alla. Denna likhet mellan egeninkomst och hushållsinkomst återkommer förstärkt i noteringarna från hösten 2004 då endast en femtedel av de noterade deltagarna lever i hushåll med något högre sammantagen inkomst.

För de 59 personer (endast två tredjedelar av alla deltagare) där det finns uppgifter om deltagarnas hushållsinkomster efter skatt vid såväl start som från hösten 2004 kan noteras att inkomstsituationen för hela gruppen i detta avseende förbättrats något men bara upp till 13000-kronorsnivån, på nivån däröver minskar antalet deltagare mellan de två registreringstillfällena marginellt. De flesta berörda hushåll har således en i stort sett oförändrad inkomstsituation men 15 hushåll fick trots allt något förbättrade inkomster, vilket var fler än de som fick lägre inkomster mellan de två registreringstillfällena.

Tabell 7. Inkomster i deltagarnas hushåll (efter skatt) vid start och under hösten 2004

		Hushållsinkomst vid start				Totalt
		Mindre än 5000 kr/mån	5001-7999 kr/mån	8000-12999 kr/mån	13000 kr/mån eller mer	
Mindre än 5000 kr/mån	Antal	8	4	1	0	13
	Procent	53,3%	15,4%	10,0%	,0%	22,0%
5001-7999 kr/mån	Antal	4	14	2	0	20
	Procent	26,7%	53,8%	20,0%	,0%	33,9%
8000-12999 kr/mån	Antal	3	7	7	4	21
	Procent	20,0%	26,9%	70,0%	50,0%	35,6%
13000 kr/mån eller mer	Antal	0	1	0	4	5
	Procent	,0%	3,8%	,0%	50,0%	8,5%
Totalt	Antal	15	26	10	8	59
	Procent	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100%

- Arbetlivserfarenhet

De registrerade uppgifterna om deltagarnas arbetlivserfarenhet kan på grund av otydliga instruktioner eller misstag vid registreringar inte användas för att följa upp förändringar för deltagarna. Som tidigare nämnts hade drygt hälften av deltagarna någon arbetlivserfarenhet vid start. När uppgifter för de 76 personer som har noteringar om arbetlivserfarenhet vid båda tillfällena sammanställs förefaller gruppens samlade arbetlivserfarenhet ha minskat, från 45 procent till 31 procent. Detta är inte rimligt; tidigare erfarenhet bland deltagarna försvinner inte på så kort tid. Möjligen kan man anta att de 16 deltagare som enligt noteringarna sakade arbetlivserfarenhet vid start men enligt noteringarna hade det hösten 2004 utgör en miniminivå för hur många som fick ny erfarenhet av arbete under tiden på Vågbrytaren. De utgör 18 procent av samtliga deltagare. Det kan vara ytterligare någon bland dem som det saknas uppgift för.

- Arbete och utbildning

Det samlade slutresultatet av insatserna för deltagarna i termer av projekt Vågbrytarens egen målsättning kan utläsas i hur många som hade arbete av något slag vid projektets slut, alternativt deltog i utbildning för att stärka möjligheterna till framtida arbete, se tabell 8 nedan. Det visade sig att 19 deltagare av de 87 som det fanns uppgift om, det vill säga drygt 20 procent, enligt registeruppföljningen var i något slags arbete hösten 2004. En lika stor andel av deltagarna var då i utbildning i någon form, medan drygt hälften av deltagarna inte hade lyckats uppnå något av detta vid projektets avslutning. För tre personer saknades uppgift. I gruppen "Annat resultat" i tabellen kan givetvis finnas personer som utvecklats positivt under projektperioden utan att ännu ha uppnått arbete eller för tillfället inte var i utbildning.

Tabell 8. Deltagarnas avslutningssituation hösten 2004

	Antal	Procent
Arbete	19	21,1
Utbildning	20	22,2
Annat	48	53,3
Uppgift saknas	3	3,3
Totalt	90	100,0

Andelen deltagare i arbete och utbildning skiljde sig påtagligt mellan män och kvinnor. En dubbelt så hög andel av männen var i arbete vid projektets slut, jämfört med kvinnorna. Ett skäl till denna skillnad uppges av personal inom socialtjänsten vara att det till stor del varit småföretag inom verkstadsindustrin i kommunen som kunnat erbjuda praktikarbeten till deltagare i Vågbrytaren, arbeten som traditionellt anvisats till i första hand män. Vidare uppges att de kvinnliga deltagarna vanligen önskade arbeta i traditionella kvinnoyrken. Det hävdas att de fackliga organisationerna inte går med på att praktikplatser inrättas på de större arbetsplatser där arbetstillfällena för kvinnor troligen var störst¹¹.

Även andelen i utbildning var högre för män. Det var även en något högre andel av födda inom Norden som hade något arbete vid projektets slut. Andelen i utbildning var däremot högre bland dem som var födda utom Norden, se tabellerna 9 och 10 nedan. De deltagare som bodde samman med någon annan vuxen person hade också uppnått arbete, alternativt utbildning i högre utsträckning än de som var ensamstående vid starten, men de som hade barn hemma fick arbete i något lägre utsträckning än gruppen utan barn vid start. Däremot skiljde sig inte avslutningssituationen nämnvärt mellan yngre och äldre deltagare.

Tabell 9. Fördelning av deltagarna efter kön och avslutningssituation

		Kön		Totalt
		Kvinna	Man	
Arbete	Antal	4	15	19
	Procent	12,5%	27,3%	21,8%
Utbildning	Antal	6	14	20
	Procent	18,8%	25,5%	23,0%
Annat	Antal	22	26	48
	Procent	68,8%	47,3%	55,2%
Totalt	Antal	32	55	87
	Procent	100,0%	100,0%	100,0%

¹¹ Muntlig uppgift vid seminarium 2005-10-06

Tabell 10. *Fördelning av deltagare födda inom respektive utom Norden efter avslutningssituation*

		Född inom Norden	Född utom Norden	Totalt
Arbete	Antal	15	3	18
	Procent	23,1%	16,7%	21,7%
Utbildning	Antal	12	8	20
	Procent	18,5%	44,4%	24,1%
Annat	Antal	38	7	45
	Procent	58,5%	38,9%	54,2%
Totalt	Antal	65	18	83
	Procent	100,0%	100,0%	100,0%

Högre andelar av dem som kom med tidigt i projektet, under första halvåret 2003, var i arbete eller utbildning vid projektets slut, jämfört med dem som startade senare. I den sistnämnda gruppen av 38 deltagare var det två tredjedelar som var vare sig i arbete eller utbildning vid avslut. Tidig start i projekt gör det möjligt att också vara med i det under en längre tid. Det visar sig också att de som varit med under längre tid än ett halvår i projektet har uppnått arbete och utbildning i en klart högre utsträckning än de som varit med under kortare tid än så. I denna sistnämnda grupp har tre av fyra deltagare uppnått vare sig arbete eller utbildning. Medverkandetiden är därmed ännu mer utslagsgivande än om man startat tidigt eller sent i Vågbrytaren, se tabellerna 11 och 12 nedan.

Tabell 11. *Deltagarnas fördelning efter tid för start och avslutningssituation*

			Starttid första halvåret 2003	Starttid 1 juli 2003 eller senare	Totalt
Avslutningssituation hösten 04	Arbete	Antal	13	6	19
		Procent	27,7%	15,8%	22,4%
	Utbildning	Antal	13	7	20
		Procent	27,7%	18,4%	23,5%
	Annat	Antal	21	25	46
		Procent	44,7%	65,8%	54,1%
Totalt	Antal	47	38	85	
	Procent	100,0%	100,0%	100,0%	

Tabell 12. Deltagarnas fördelning efter medverkandetid och avslutningssituation

			Antal medverkandedagar			Totalt
			0-180 dagar	181-365 dagar	366 dagar och mer	
Avslutnings situation hösten 04	Arbete	Antal	3	11	5	19
		Procent	17,6%	25,0%	20,8%	22,4%
	Utbildning	Antal	1	12	7	20
		Procent	5,9%	27,3%	29,2%	23,5%
	Annat	Antal	13	21	12	46
		Procent	76,5%	47,7%	50,0%	54,1%
Totalt		Antal	17	44	24	85
		Procent	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

De deltagare som vid starten i Vågbrytaren hade gymnasium eller mer i utbildning fick också arbete i betydligt högre utsträckning än de som från början hade högst grundskola. Men andelarna i ny utbildning var lika stora för båda grupperna. De som hade någon arbetslivserfarenhet från början uppnådde också oftare arbete under projektiden, se tabellerna 13 och 14 nedan.

Tabell 13. Deltagarnas fördelning efter utbildning vid start och avslutningssituation

			Utbildning vid start		Totalt
			Högst grundskola	Gymnasium eller mer	
Avslutnings situation hösten 04	Arbete	Antal	5	12	17
		Procent	11,9%	34,3%	22,1%
	Utbildning	Antal	9	7	16
		Procent	21,4%	20,0%	20,8%
	Annat	Antal	28	16	44
		Procent	66,7%	45,7%	57,1%
Totalt		Antal	42	35	77
		Procent	100,0%	100,0%	100,0%

Tabell 14. Deltagarnas fördelning efter arbetslivserfarenhet vid start och avslutningssituation

			Arbetslivserfarenhet vid start		Totalt
			Ja	Nej	
Avslutnings situation hösten 04	Arbete	Antal	14	4	18
		Procent	31,1%	12,5%	23,4%
	Utbildning	Antal	10	9	19
		Procent	22,2%	28,1%	24,7%
	Annat	Antal	21	19	40
		Procent	46,7%	59,4%	51,9%
Totalt		Antal	45	32	77
		Procent	100,0%	100,0%	100,0%

Det finns inget samband mellan längden av deltagarnas arbetslöshetsperiod vid start och deras framgång när det gäller att komma i arbete eller utbildning. De som hade varit arbetslösa i mer än två år var framgångsrika eller hade misslyckats i samma mån som dem som varit arbetslösa under kortare tid.

För drygt 50 av deltagarna fanns korta notiser i registreringsformulären om den aktuella sysselsättningssituationen när de slutade. Bland dem som inte enkelt kan hänföras till arbetskategorin kan nämnas följande notiser:

- avflyttad
- egen begäran
- ej avhörd
- ej försörjningsstöd
- ej samtalskapabel
- flyttat
- graviditet
- ingen kontakt
- Komvux
- missbruk
- pappaledig
- pension
- praktik legoservice
- SFI
- sjukskriven
- söker arbete
- timarbete
- uteblivna besök

Som framgår finns det en rad olika, mer eller mindre naturliga skäl till att ett antal deltagare inte har uppnått regelbundet arbete.

Bilaga 4

54 uppföljda deltagare i Vågbrytaren –

fördelade på vissa dokumenterade variabler vid projektstarten 2003 samt vid uppföljningar hösten 2004 och hösten 2006

Tabell 1

Kön		
	Antal	Procent
Kvinna	19	35,2
Man	35	64,8
Totalt	54	100,0

Tabell 2

Födelsedecennium		
	Antal	Procent
1940-talet	1	1,9
1950-talet	2	3,7
1960-talet	10	18,5
1970-talet	14	25,9
1980-talet	27	50,0
Totalt	54	100,0

Tabell 3

Födelseregion, inom eller utom Norden		
	Antal	Procent
Född inom Norden	42	77,8
Född utom Norden	8	14,8
Ingen uppgift	4	7,4
Totalt	54	100,0

Tabell 4

Deltagarnas starttid i projektet		
	Antal	Procent
Starttid första halvåret 2003	30	55,6
Starttid 1 juli 2003 eller senare	22	40,7
Ingen uppgift	2	3,7
Totalt	54	100,0

Tabell 5**Deltagarnas bostadssituation vid projektstarten**

	Antal	Procent
Egen hyreslägenhet	37	68,5
Egen brf eller eget hus	1	1,9
Inneboende eller hemmaboende	14	25,9
Uppgift saknas	2	3,7
Totalt	54	100,0

Tabell 6**Deltagarnas hushållssituation vid projektstarten**

	Antal	Procent
Ensamstående	41	75,9
Sammanboende	8	14,8
Uppgift saknas	5	9,3
Totalt	54	100,0

Tabell 7**Deltagarnas försörjningsbörda vid projektstarten**

	Antal	Procent
Ingen försörjningsbörda	34	63,0
Barn	7	13,0
Make/maka	3	5,6
Make/maka och barn	5	9,3
Uppgift saknas	5	9,3
Totalt	54	100,0

Tabell 8**Deltagarnas arbetslivserfarenhet vid projektstarten**

	Antal	Procent
Ja	29	53,7
Nej	20	37,0
Uppgift saknas	5	9,3
Totalt	54	100,0

Tabell 9**Deltagarnas antal medverkandedagar i projektet**

	Antal	Procent
0-180 dagar	9	16,7
181-365 dagar	28	51,9
366 dagar och mer	15	27,8
Ingen uppgift	2	3,7
Totalt	54	100,0

Tabell 10**Deltagarnas situation vid projektavslutningen hösten 2004**

	Antal	Procent
Arbete	13	24,1
Utbildning	12	22,2
Annat	28	51,9
Uppgift saknas	1	1,9
Totalt	54	100,0

Tabell 11**Uppföljda deltagares önskan att delta i liknande projekt igen**

	Antal	Procent
Ja, jag vill delta igen	30	55,6
Nej, jag vill inte delta igen	22	40,7
Vet ej	1	1,9
Uppgift saknas	1	1,9
Totalt	54	100,0

Tabell 12**Uppföljda deltagares värdering av Vågbrytaren**

	Antal	Procent
Positivt	31	57,4
Negativt	12	22,2
Varken eller	9	16,7
Uppgift saknas	2	3,7
Totalt	54	100,0

Tabell 13**Deltagarnas situation hösten 2006, efter kön**

	Kön		Totalt
	Kvinna	Man	
Arbete	8 42,1%	22 62,9%	30 55,6%
Utbildning	0 ,0%	1 2,9%	1 1,9%
Annat	11 57,9%	12 34,3%	23 42,6%
Totalt	19 100,0%	35 100,0%	54 100,0%

Tabell 14**Deltagarnas situation hösten 2006, efter kön**

	Situation vid uppföljning hösten 2006			Totalt
	Arbete	Utbildning	Annat	
Kvinna	8 26,7%	0 ,0%	11 47,8%	19 35,2%
Man	22 73,3%	1 100,0%	12 52,2%	35 64,8%
Totalt	30 100,0%	1 100,0%	23 100,0%	54 100,0%

Tabell 15**Deltagarnas situation hösten 2006 efter födelsedecennium**

	Situation vid uppföljning hösten 2006			Totalt
	Arbete	Utbildning	Annat	
1940-talet	0 ,0%	0 ,0%	1 4,3%	1 1,9%
	,0%	,0%	1,9%	1,9%
1950-talet	0 ,0%	0 ,0%	2 8,7%	2 3,7%
	,0%	,0%	3,7%	3,7%
1960-talet	6 20,0%	0 ,0%	4 17,4%	10 18,5%
	11,1%	,0%	7,4%	18,5%
1970-talet	11 36,7%	0 ,0%	3 13,0%	14 25,9%
	20,4%	,0%	5,6%	25,9%
1980-talet	13 43,3%	1 100,0%	13 56,5%	27 50,0%
	24,1%	1,9%	24,1%	50,0%
Totalt	30 100,0%	1 100,0%	23 100,0%	54 100,0%
	55,6%	1,9%	42,6%	100,0%

Tabell 16**Deltagarnas situation hösten 2006, efter födelseregion**

	Situation vid uppföljning hösten 2006			Totalt
	Arbete	Utbildning	Annat	
Född inom Norden	25 86,2%	1 100,0%	16 80,0%	42 84,0%
Född utom Norden	4 13,8%	0 ,0%	4 20,0%	8 16,0%
Totalt	29 100,0%	1 100,0%	20 100,0%	50 100,0%

Tabell 17**Deltagarnas situation hösten 2006, efter starttid i projektet**

	Situation vid uppföljning hösten 2006			Totalt
	Arbete	Utbildning	Annat	
Starttid första halvåret 2003	19 63,3%	0 ,0%	11 52,4%	30 57,7%
Starttid 1 juli 2003 eller senare	11 36,7%	1 100,0%	10 47,6%	22 42,3%
Totalt	30 100,0%	1 100,0%	21 100,0%	52 100,0%

Tabell 18**Deltagarnas situation hösten 2006, efter hushållssituation vid projektstarten**

	Situation vid uppföljning hösten 2006			Totalt
	Arbete	Utbildning	Annat	
Ensamstående	24 85,7%	1 100,0%	16 80,0%	41 83,7%
Sammanboende	4 14,3%	0 ,0%	4 20,0%	8 16,3%
Totalt	28 100,0%	1 100,0%	20 100,0%	49 100,0%

Tabell 19**Deltagarnas situation hösten 2006, efter försörjningsbörda vid projektstarten**

	Situation vid uppföljning hösten 2006			Totalt
	Arbete	Utbildning	Annat	
Ingen försörjningsbörda	19 67,9%	1 100,0%	14 70,0%	34 69,4%
Barn	5 17,9%	0 ,0%	2 10,0%	7 14,3%
Make/maka	2 7,1%	0 ,0%	1 5,0%	3 6,1%
Make/maka och barn	2 7,1%	0 ,0%	3 15,0%	5 10,2%
Totalt	28 100,0%	1 100,0%	20 100,0%	49 100,0%

Tabell 20**Deltagarnas situation hösten 2006, efter utbildning vid projektstarten**

	Situation vid uppföljning hösten 2006			Totalt
	Arbete	Utbildning	Annat	
Högst grundskola	12 42,9%	1 100,0%	11 61,1%	24 51,1%
Gymnasium eller mer	16 57,1%	0 ,0%	7 38,9%	23 48,9%
Totalt	28 100,0%	1 100,0%	18 100,0%	47 100,0%

Tabell 21**Deltagarnas situation hösten 2006, efter arbetslivserfarenhet vid projektstarten**

	Situation vid uppföljning hösten 2006			Totalt
	Arbete	Utbildning	Annat	
Arbetslivserfarenhet vid start				
Ja	19 70,4%	0 ,0%	10 47,6%	29 59,2%
Nej	8 29,6%	1 100,0%	11 52,4%	20 40,8%
Totalt	27 100,0%	1 100,0%	21 100,0%	49 100,0%

Tabell 22**Deltagarnas situation hösten 2006 efter antal medverkandedagar i projektet**

		Situation vid uppföljning hösten 2006			Totalt
		Arbete	Utbildning	Annat	
Antal medverkandedagar	0-180 dagar	5 16,7%	0 ,0%	4 19,0%	9 17,3%
	181-365 dagar	15 50,0%	1 100,0%	12 57,1%	28 53,8%
	366 dagar och mer	10 33,3%	0 ,0%	5 23,8%	15 28,8%
Totalt		30 100,0%	1 100,0%	21 100,0%	52 100,0%

Tabell 23**Deltagarnas situation hösten 2006 jämfört med situationen vid avslutningen av projektet**

		Situation vid uppföljning hösten 2006			Totalt
		Arbete	Utbildning	Annat	
Avslutningssituation hösten 2004	Arbete	11 36,7%	0 ,0%	2 9,1%	13 24,5%
	Utbildning	7 23,3%	0 ,0%	5 22,7%	12 22,6%
	Annat	12 40,0%	1 100,0%	15 68,2%	28 52,8%
Totalt		30 100,0%	1 100,0%	22 100,0%	53 100,0%

Tabell 24**Deltagarnas försörjningsstöd hösten 2006, efter kön**

	Situation vid uppföljning hösten 2006		Totalt
	Har inget försörjningsstöd hösten 2006	Har försörjningsstöd hösten 2006	
Kvinna	12 37,5%	7 33,3%	19 35,8%
Man	20 62,5%	14 66,7%	34 64,2%
Totalt	32 100,0%	21 100,0%	53 100,0%

Tabell 25**Deltagarnas försörjningsstöd hösten 2006, efter födelsedecennium**

		Har inget försörjningsstöd hösten 2006	Har försörjningsstöd hösten 2006	Totalt
Födelsedecennium	1940-talet	0 0,0%	1 4,8%	1 1,9%
	1950-talet	0 0,0%	2 9,5%	2 3,8%
	1960-talet	6 18,8%	4 19,0%	10 18,9%
	1970-talet	9 28,1%	5 23,8%	14 26,4%
	1980-talet	17 53,1%	9 42,9%	26 49,1%
Totalt		32 100,0%	21 100,0%	53 100,0%

Tabell 26**Deltagarnas försörjningsstöd hösten 2006 efter födelseregion**

		Har inget försörjningsstöd hösten 2006	Har försörjningsstöd hösten 2006	Totalt
Född inom Norden		25 80,6%	16 88,9%	41 83,7%
	Född utom Norden	6 19,4%	2 11,1%	8 16,3%
Totalt		31 100,0%	18 100,0%	49 100,0%

Tabell 27**Deltagarnas försörjningsstöd hösten 2006 efter starttid i projektet**

		Har inget försörjningsstöd hösten 2006	Har försörjningsstöd hösten 2006	Totalt
Starttid första halvåret 2003		20 62,5%	10 52,6%	30 58,8%
	Starttid 1 juli 2003 eller senare	12 37,5%	9 47,4%	21 41,2%
Totalt		32 100,0%	19 100,0%	51 100,0%

Tabell 28**Deltagarnas försörjningsstöd hösten 2006 efter hushållssituation vid projektstarten**

		Försörjningsstöd hösten 2006		Totalt
		Har inget försörjningsstöd hösten 2006	Har försörjningsstöd hösten 2006	
Hushållstyp vid start	Ensamstående	23 79,3%	18 94,7%	41 85,4%
	Sammanboende	6 20,7%	1 5,3%	7 14,6%
Totalt		29 100,0%	19 100,0%	48 100,0%

Tabell 29**Deltagarnas försörjningsstöd hösten 2006, efter försörjningsbörda vid projektstarten**

		Försörjningsstöd hösten 2006		Totalt
		Har inget försörjningsstöd hösten 2006	Har försörjningsstöd hösten 2006	
Försörjningsbörda vid start	Ingen försörjningsbörda	18 62,1%	16 84,2%	34 70,8%
	Barn	5 17,2%	2 10,5%	7 14,6%
	Make/maka	3 10,3%	0 ,0%	3 6,3%
	Make/maka och barn	3 10,3%	1 5,3%	4 8,3%
Totalt		29 100,0%	19 100,0%	48 100,0%

Tabell 30**Deltagarnas försörjningsstöd hösten 2006, efter utbildning vid projektstarten**

		Försörjningsstöd hösten 2006		Totalt
		Har inget försörjningsstöd hösten 2006	Har försörjningsstöd hösten 2006	
Utbildning vid start	Högst grundskola	15 51,7%	9 52,9%	24 52,2%
	Gymnasium eller mer	14 48,3%	8 47,1%	22 47,8%
Totalt		29 100,0%	17 100,0%	46 100,0%

Tabell 31**Deltagarnas försörjningsstöd hösten 2006 efter arbetslivserfarenhet vid projektstarten**

		Försörjningsstöd hösten 2006		Totalt
		Har inget försörjningsstöd hösten 2006	Har försörjningsstöd hösten 2006	
Arbetslivserfarenhet vid start	Ja	19 65,5%	10 52,6%	29 60,4%
	Nej	10 34,5%	9 47,4%	19 39,6%
Totalt		29 100,0%	19 100,0%	48 100,0%

Tabell 32**Deltagarnas försörjningsstöd hösten 2006 efter antal medverkandedagar i projektet**

		Försörjningsstöd hösten 2006		Totalt
		Har inget försörjningsstöd hösten 2006	Har försörjningsstöd hösten 2006	
Antal medverkandedagar	0-180 dagar	6 18,8%	3 15,8%	9 17,6%
	181-365 dagar	18 56,3%	9 47,4%	27 52,9%
	366 dagar och mer	8 25,0%	7 36,8%	15 29,4%
Totalt		32 100,0%	19 100,0%	51 100,0%

Tabell 33**Deltagarnas försörjningsstöd hösten 2006 efter situation vid projektets avslutning**

		Försörjningsstöd hösten 2006		Totalt
		Har inget försörjningsstöd hösten 2006	Har försörjningsstöd hösten 2006	
Avslutnings situation hösten 2004	Arbete	12 37,5%	1 5,0%	13 25,0%
	Utbildning	5 15,6%	7 35,0%	12 23,1%
	Annat	15 46,9%	12 60,0%	27 51,9%
Totalt		32 100,0%	20 100,0%	52 100,0%

Tabell 34**Förekomst av försörjningsstöd hösten 2006 efter situation under hösten 2006**

		Förekomst av försörjningsstöd hösten 2006		Totalt
		Har inget försörjningsstöd hösten 2006	Har försörjningsstöd hösten 2006	
Situation hösten 2006	Arbete	23 71,9%	7 33,3%	30 56,6%
	Utbildning	1 3,1%	0 ,0%	1 1,9%
	Annat	8 25,0%	14 66,7%	22 41,5%
Totalt		32 100,0%	21 100,0%	53 100,0%

Tabell 35**Uppföljda deltagares värdering av Vågbrytaren efter förekomst av försörjningsstöd hösten 2006**

		Förekomst av försörjningsstöd hösten 2006		Totalt
		Har inget försörjningsstöd hösten 2006	Har försörjningsstöd hösten 2006	
Har Vågbrytaren varit positivt eller negativt?	Positivt	19 59,4%	11 52,4%	30 56,6%
	Negativt	8 25,0%	4 19,0%	12 22,6%
	Varken eller	5 15,6%	4 19,0%	9 17,0%
	Uppgift saknas	0 ,0%	2 9,5%	2 3,8%
Totalt		32 100,0%	21 100,0%	53 100,0%

Tabell 36**Uppföljda deltagares värdering av Vågbrytaren efter deras situation hösten 2006**

		Situation vid uppföljning hösten 2006			Totalt
		Arbete	Utbildning	Annat	
Har Vågbrytaren varit positivt eller negativt?	Positivt	18 60,0%	1 100,0%	12 52,2%	31 57,4%
	Negativt	8 26,7%	0 ,0%	4 17,4%	12 22,2%
	Varken eller	4 13,3%	0 ,0%	5 21,7%	9 16,7%
	Uppgift saknas	0 ,0%	0 ,0%	2 8,7%	2 3,7%
Totalt		30 100,0%	1 100,0%	23 100,0%	54 100,0%

Tabell 37**Uppföljda deltagares önskan att delta igen efter deras situation hösten 2006**

	Situation vid uppföljning hösten 2006			Totalt
	Arbete	Utbildning	Annat	
Ja, jag vill delta igen	14 46,7%	1 100,0%	15 65,2%	30 55,6%
Nej, jag vill inte delta igen	15 50,0%	0 ,0%	7 30,4%	22 40,7%
Vet ej	1 3,3%	0 ,0%	0 ,0%	1 1,9%
Uppgift saknas	0 ,0%	0 ,0%	1 4,3%	1 1,9%
Totalt	30 100,0%	1 100,0%	23 100,0%	54 100,0%

Tabell 38**Uppföljda deltagares önskan att delta igen efter förekomst av försörjningsstöd hösten 2006**

	Förekomst av försörjningsstöd hösten 2006		Totalt
	Har inget försörjningsstöd hösten 2006	Har försörjningsstöd hösten 2006	
Ja, jag vill delta igen	14 43,8%	15 71,4%	29 54,7%
Nej, jag vill inte delta igen	17 53,1%	5 23,8%	22 41,5%
Vet ej	1 3,1%	0 ,0%	1 1,9%
Uppgift saknas	0 ,0%	1 4,8%	1 1,9%
Totalt	32 100,0%	21 100,0%	53 100,0%